

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

2017.

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ

[NARATIVNI
GODIŠNJI
IZVJEŠTAJ]

[Pregled najvažnijih aktivnosti, projekata i postignuća organizacije
EDUS-Edukacija za sve u 2017. godini.]

www.edusbih.org

Mjedenica 34, 71000 Sarajevo

Edus.bih@gmail.com

www.edusbih.org

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

SADRŽAJ:

1. KRATAK PREGLED GLAVNIH DEŠAVANJA	2
1.1. PRESJEK SVIH SEDAM GODINA EDUS-a.....	2
1.2. KRATAK PREGLED AKTIVNOSTI U 2017.....	3
2. EDUS PROGRAM DIREKTNOG RADA S DJECOM S POTEŠKOĆAMA	4
2.1. PROGRAM RANE INTERVENCIJE.....	9
2.2. PROGRAM U VRTIĆU I RAZREDIMA ZAVODA MJEDENICA.....	10
2.3. DOPUNSKA NASTAVA.....	11
2.4. ZIMSKA I LJETNA ŠKOLA.....	12
3. EDUKACIJA STRUČNJAKA.....	13
3.1. EDUCACIJA KROZ RAD U EDUS PROGRAMU.....	14
3.2. EDUCACIJA STRUČNJAKA ŠIROM BIH KROZ PROJEKAT S UNICEF-om I FEDERALnim MINISTARSTVOM ZDRAVSTVA.....	14
3.3. EDUCACIJA STRUČNJAKA PALESTINE KROZ PROJEKAT S UNICEF- OM.....	17
4. EDUCACIJA I UKLJUČIVANJE RODITELJA.....	20
4.1. REDOVNA EDUCACIJA KROZ EDUS PROGRAM.....	20
4.2. AKTIVNOSTI SAVJETA RODITELJA.....	22
5. NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD I MEĐUNARODNA SARADNJA.....	24
5.1. REFERENCE ZA NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD I PREZENTACIJE.....	24
5.2. UČEŠĆE NA KONFERENCIJAMA U PARIZU I RAMALLAHU.....	25
5.3. UČEŠĆE NA UNICEF-OVOJ KONFERENCIJI U SARAJEVU.....	26
5.4. NAUČNOISTRAŽIVAČKI PROJEKAT S USAID-OM.....	27
5.5. SARADNJA S BOSANSKOHERCEGOVAČKO-AMERIČKOM AKADEMIJOM NAUKA I UMJETNOSTI (BHAAAS).....	28
6. AKTIVNOSTI U KOORDINACIJI S INTERESNIM GRUPAMA.....	29
6.1. RAD NA POLITIKAMA I LEGISLATIVI U KOORDINACIJI S RODITELJIMA	29
6.2. SARADNJA SA JAVNIM I LOKALnim, ENTITETSKIM I DRŽAVNIM USTANOVAMA.....	31
6.3. SARADNJA SA NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA.....	32
6.4. SARADNJA SA DRUGIM STRUKAMA, UMJETNICIMA I GRAĐANIMA.....	33
6.5. SARADNJA SA PROFITNIM SEKTOROM.....	34
7. POSJETE DOMAĆIH I MEĐUNARODNIH STRUČNJAKA I ZVANIČNIKA.....	35
8. AKTIVNOSTI NA PODIZANJU SVIJESTI I INFORMISANJU JAVNOSTI.....	36
8.1. OBILJEŽAVANJE 2.APRILA-SVJETSKOG DANA AUTIZMA.....	37
8.2. PROMOTIVNI MATERIJALI.....	39
8.3. MEDIJSKA POKRIVENOST.....	41
9. RAZVOJ KAPACITETA.....	48
9.1. RESTRUKTURIRANJE UDRUŽENJA.....	48
9.2. ODBOR POČASNih DIREKTORA.....	48
9.3. ADMINISTRATIVNO OSOBLJE I OBUKE.....	49
9.4. VOLONTERSKI RAD.....	49
9.5. PROSTOR I OPREMA.....	50
10. PODRŠKA U 2017.....	50
10.1. DONATORI U 2017.....	50
10.2. ZVANIČNI PARTNERI I PREPORUKE.....	52
10.3. SPONZORI U 2017.....	52
10.4. ZAHVALNICE ZA 2017.....	52

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

1. KRATAK PREGLED GLAVNIH DEŠAVANJA

1.1. PRESJEK SVIH SEDAM GODINA EDUS-a

40 dijete uspješno uključeno u redovne škole i vrtiće nakon pohađanja EDUS programa, neki od njih sada i odlični učenici

Uspostavljen prvi servis u regiji za ranu intervenciju po naučnoj metodologiji (od 2012.)

Napravljeni, prvi u regiji, standardizovani mjerno-programske instrumente za skrining i monitoring razvoja, zatim za izradu i praćenje individualnih planova za razvoj djeteta, te kurikulum za edukaciju roditelja (2015.)

Primjenom naučne metodologije potpomognut napredak više od 500 djece iz BiH i širom Evrope

Više od 1000 roditelja dobilo priliku za edukaciju

Kroz direktni, svakodnevni rad s djecom preko 100 stručnjaka obučeno za korištenje naučne metodologije (pedagozi, psiholozi, edukatori-rehabilitatori, logopedi, socijalni radnici, profesori predškolskog odgoja, nastavnici)

Kroz predavanja i radionice, te monitoring i mentorstvo u okviru projekta sa UNICEF-om obučeno preko 160 stručnjaka iz 28 mjesta širom BiH za ranu detekciju uz korištenje standardizovanih skala te procjenu i monitoring razvoja

Od 2017. EDUS počinje edukaciju stručnjaka i van zemlje i regiona (Palestina)

Reinicirali i pomogli uspostavljanje prvog zvaničnog stomatološkog servisa za djecu s poteškoćama

Desetine istraživanja i naučnih radova prezentovanih na međunarodnim konferencijama

Ambasadori svjetske akcije "Light it Blue" kojom se širom BiH podizala svijest javnosti o autizmu osvjetljavanjem u plavo prepoznatljivih objekata/ mesta na Svjetski dan autizma (2013-2017.)

Prva interaktivna slikovnica i e-slikovnica u domaćoj izradi u regionu 2015.

Prva kompjuterska igrica za prepoznavanje oblika na lokalnom jeziku 2014.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Prva profesionalna inkluzivna predstava za djecu "Zaljubljeni vuk" i izložba "Talenti iz sjene" u Vijećnici 2014.

1.2. KRATAK PREGLED AKTIVNOSTI U 2017. GODINI

2017. godina je bila velika prekretnica za EDUS u smislu daljeg rada unutar postojećeg odgojno-obrazovnog sistema- u toku cijele godine vođeni su pregovori između EDUS-a i, još od osnivanja, glavnog partnera- J.U. Zavod Mjedenica, a uz pomoć Savjeta roditelja EDUS-a i Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo (MONKS), ali je **rukovodstvo Zavoda ipak odlučilo da ne produži ugovor o saradnji**, tako da je cjelokupni program u septembru doživio kritičnu tačku- veliki broj prijavljene djece, bez dovoljno prostora i osoblja. Uz posredovanje roditelja i MONKS-a, dogovoren je kompromisno rješenje do kraja 2017. godine, koje je podrazumijevalo ograničeni rad s djecom u trajanju od 3h dnevno, u dvije smjene, a kalendarskim **završetkom 2017. prestale su, nakon više od sedam godina i zajedničke aktivnosti sa Zavodom Mjedenica**. EDUS-u je, u međuvremenu, od strane MONKS-a, predložena saradnja sa drugom ustanovom za specijalno obrazovanje- J.U.Centar Vladimir Nazor.

Savjet roditelja EDUS-a, koji je u toku 2017. funkcionirao kao neformalna grupa roditelja okupljena oko EDUS-a, postao je glavna aktivistička snaga u Kantonu Sarajevo u oblasti obrazovanja djece s poteškoćama u razvoju. Intenzivnom kampanjom pod naslovom "**Gdje je moja škola**", Savjet je u septembru 2017. pokrenuo inicijativu za sistemsko rješavanje višegodišnjeg problema liste čekanja za EDUS, kao i dugoročno sistemsko rješenje za obrazovanje djece s poteškoćama.

Inicijativa je rezultirala izradom **Elaborata za osnivanje Naučnog centra za podršku inkluziji** u ponuđenom prostoru Općine Novo Sarajevo, te prezentaciji Elaborata na 35. sjednici **Skupštine KS**, u novembru 2017, kada je Skupština donijela Zaključke kojima se Vladi KS nalaže rješavanje ovih problema u najkraćem roku, sa Elaboratom kao radnim materijalom. Iako je to bila izuzetno optimistična vijest, pokazalo se da sprovođenje ove odluke neće ići glatko, zbog brojnih opravdanih i neopravdanih administrativnih prepreka, a i s obzirom da su se, u međuvremenu, javili značajni otpori od strane nevladinog sektora i pojedinih grupa roditelja, koji su kampanju i inicijativu Savjeta roditelja EDUS-a vidjeli kao pokušaj diskriminacije vlastitih ciljeva i interesa.

Inače, u svakodnevnom programu je, **na kraju šk. 2016/17. bilo 115 djece**, a toliko ih je bilo i na kraju kalendarske godine, mada je broj djece na čekanju u međuvremenu stalno rastao, da bi u jednom trenutku ukupan broj djece prešao 180. Uspješno je organizovana i **Ijetna škola za 68 djece**.

U pogledu struke, godina je bila obilježena intenzivnim edukacijama koje je EDUS obavio u okviru projekta sa UNICEF-om, širom zemlje i po prvi put van regionala, u Palestini. Sa

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

USAID-om je sklopljen 20-mjesečni ugovor o sproveđenju naučnoistraživačkog projekta sa svrhom unapređenja sistema rane detekcije i intervencije u FBiH.

Jedan od uspjeha u 2017. je i to što su EDUS-ovi stručnjaci predstavili svoje naučne radove nastale kroz rad s djecom na **međunarodnoj konferenciji bihevioralne analize u Parizu**.

Kao i ranijih godina, i aprila 2017. uspješno je organizovana akcija **Light it up Blue povodom Svjetskog dana autizma**, u kojoj su, po prvi put učestvovala oba BH entiteta. Osvjetljeni su bili Sarajevo, Mostar, Jajce, Zenica i Banja Luka! Uz pomoć NVO Maraton, organizovana je **5km-utrka "Trčim za nekog s autizmom"**.

Rad 1:1 u Ranoj intervenciji

2. EDUS PROGRAM DIREKTNOG RADA S DJECOM S POTEŠKOĆAMA

U središtu aktivnosti i u toku 2017. bio je program direktnog rada s djecom s poteškoćama po ugledu na Sveobuhvatnu primjenu bihevioralne analize u školstvu (CABAS®), naučnodokazane metodologije prilagođene lokalnim uvjetima. Ove aktivnosti, otpočete još u 2010. vezane su za glavni strateški pravac: **kvalitativno unapređenje sistema podrške djeci sa i bez poteškoća u razvoju**. Sve do kraja

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

2017. program je sproveden kroz i u saradnji sa J.U. Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica u Sarajevu, ali je uprava ove ustanove u toku 2017. odlučila da ugovor o saradnji sa EDUS-om ne produži, pri čemu se kao glavni razlog navodi nedostatak kapaciteta u odnosu na stalno povećanje broja djece koja se prijavljuju za program te nedovoljna podrška javnog sistema ovoj ustanovi. Pritom je bitno napomenuti da je ovoj ustanovi Općina Novo Sarajevo ponudila prostor prazne škole na Grbavici za proširenje programa, što je uprava Mjedenice također odbila.

Iako je potreba za programom i broj potencijalnih korisnika stalno rastao, broj uključene djece u programu 2017. zadržao se na nivou prethodne godine: **115 djece u svakodnevnom programu (rana intervencija, vrtić i razredi)**, te 30 djece u programu dopunske/ dodatne nastave organizovane u toku školske 2016/ 17. godine.

Struktura i broj stručnjaka uključenih u rad EDUS-a s djecom u 2017.godini		
Kvalifikacija	Jun (šk.2016/17. god.)	Septembar (šk.2017/18.)
Pedagog	8	7
Psiholog	3	3
Profesor predškolskog odgoja	12	11
Edukator- rehabilitator	6	6
Logoped	1	1
Socijalni radnik	9	5
Fizioterapeut/profesor sporta i tjelesnog odgoja	2	2
Medicinska sestra	6	4
Pomoćno osoblje	4	7
Ukupno osoblja iz Mjedenice	29	22
Ukupno osoblja iz EDUS-a	22	24
Ukupno osoblja za rad s djecom	51	46

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Brojno stanje djece uključene u EDUS program u 2017. godini po starosnim i funkcionalnim grupama

Juni, šk. 2016/17. godina		Septembar, šk. 2017/18. godina	
Grupa/ razred	Broj djece	Grupa/ razred	Broj djece
Rana intervencija	22	Rana intervencija	22
Vrtić- priprema za inkluziju	10	Vrtić- priprema za inkluziju	10
Vrtić-srednji funkcionalni nivo	8	Vrtić-srednji funkcionalni nivo I	16
Vrtić-srednji funkcionalni nivo II	8	Vrtić-srednji funkcionalni nivo II	-
Vrtić-srednji funkcionalni nivo III	7	Vrtić-srednji funkcionalni nivo III	-
Vrtić- niži funkcionalni nivo I	10	Vrtić- niži funkcionalni nivo I	7
Vrtić – niži funkcionalni nivo II	8	Vrtić – niži funkcionalni nivo II	6
Vrtić – niži funkcionalni nivo III	8		6
Vrtić – niži funkcionalni nivo IV	-		10
Vrtić – niži funkcionalni nivo V	-		6
I razred	10	I razred	-
II razred	-	II razred	9
III razred	9	III razred	-
IV razred	7	IV razred	8
V razred	-	V razred	7
VI razred	3	VI razred	-
VII razred	5	VII razred	3

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

<i>VIII razred</i>	-	<i>VIII razred</i>	5
<i>Dopunska/ dodatna nastava</i>	30	<i>Dopunska/ dodatna nastava</i>	-
<i>Ukupno djece u svakodnevnom programu na kraju 2016/17. god.</i>	115	<i>Ukupno djece u svakodnevnom programu na početku 2017/18. god.</i>	115
<i>Ukupno djece uključujući doponusku/ dodatnu nastavu na kraju 2016/17. god.</i>	145	<i>Ukupno djece uključujući doponusku/ dodatnu nastavu na kraju 2016/17. god.</i>	115

BROJNOST PO MJESTIMA IZ KOJIH DJECA DOLAZE 2017. (uklj. listu čekanja)

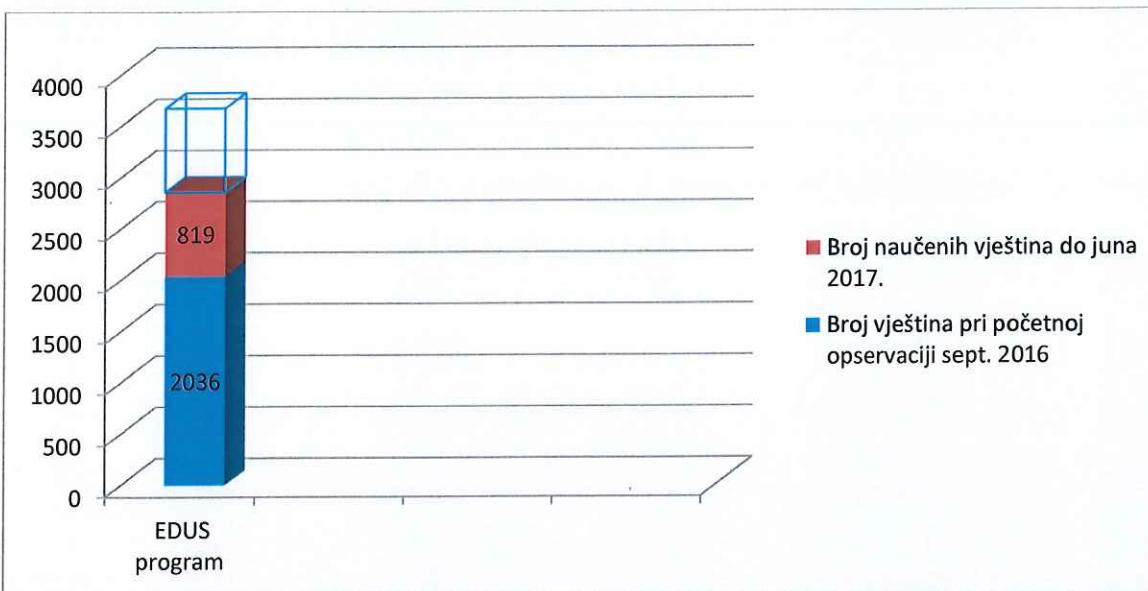
OPŠTINA / MJESTO	BROJ DJECE
CENTAR	34
NOVI GRAD	47
NOVO SARAJEVO	31
STARI GRAD	24
ILIDŽA	14
VOGOŠĆA	9
ILIJAŠ	1
HADŽIĆI	4
VISOKO	2
ISTOČNO SARAJEVO	4
BREZA	2
JABLJANICA	2
OLOVO	1
KAKANJ	1
MOSTAR	1
ZENICA	2
CAZIN	1

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

VUKOVAR	1
ŽUPANJA	1
ŠVEDSKA	1

Na grafikonu ispod analizirana je efikasnost programa na grupi od 15 djece predškolskog uzrasta. Za samo jednu školsku godinu naučili su čak pola vještina koje su im nedostajale u odnosu na tipične vršnjake prilikom opservacije u septembru 2016. godine!

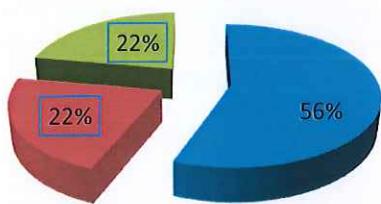
Napredak 15 djece u šk.2016/17. god 1

Efikasnost programa* u toku šk. 2016/17. godine prema ukupnom broju vještina

(grupa od 15 djece predškolskog uzrasta)

■ Početna opservacija

- Početna opservacija
- Dodatni broj vještina koje su djeca stekla nakon školske 2016/17. godine
- Broj vještina koje nedostaju do tipičnog razvoja u junu 2017.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

*Naučno zasnovan sistem obrazovanja koji se fokusira na pojedinačno dijete i njegove/njene obrazovne potrebe. Kvalitet programa osigurava se individualnim pristupom te kontinuiranim mjerjenjem i praćenjem djetetovih postignuća. Transdisciplinarni i holistički pristup koji EDUS praktikuje potiče razvoj djeteta u svim razvojnim oblastima. Stručnjaci iz različitih grana nauke, uz isti naučni pristup i metodologije rada i korištenje najnovijih naučnih taktika i protokola nastoje izvući maksimalni potencijal iz svakog djeteta u programu. Na osnovu procjene po Vodiču za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od rođenja do treće i treće do šeste godine (Pištoljević, Majušević, 2015.), u EDUS programima kontinuirano se prati razvoj i napredak djece u svim razvojnim oblastima.

Rana intervencija

Rad 1:1 u Ranoj intervenciji

2.1. PROGRAM RANE INTERVENCIJE

Program rane intervencije EDUS obavlja nezavisno od J.U. Mjedenica, kao samostalni projekat i osoblje koje radi s djecom u ovom segmentu se angažuje isključivo kroz EDUS, šri čemu su troškovi pokriveni uz pomoć projekata.

Počevši rad na jednom od glavnih strateških ciljeva: Iniciranje i pomoć u razvoju sistema rane intervencije za djecu sa poteškoćama u razvoju već u 2011., kroz saradnju sa Akademijom nauka i umjetnosti BiH, te Pedijatrijskom i Psihijatrijskom klinikom u Sarajevu, EDUS je već u 2012. počeo realizirati ovaj model **postavši od tada prva adresa na koju se za rani tretman mogu uputiti djeca sa težim razvojnim poremećajima**, kao što je npr. autizam, što je bio prvi korak u razvoju servisa za ranu intervenciju za djecu sa poremećajima u razvoju u našoj zemlji.

U toku 2017., radilo se svakodnevno sa 22 djece u toku obje školske godine, uzrasta do 3 godine svako dijete je semično dobivalo 15h intenzivnog multidisciplinarnog tretmana po naučnoj metodologiji, prema individualnom planu kreiranom nakon prvočitne opservacije djeteta. To je doprinijelo značajnom, dokumentovanom napretku ove djece i kontinuiranom poboljšanju njihovih izgleda za uspješno uključenje u redovni obrazovni sistem kada za to dođe vrijeme.

Program se u 2017., kao i u prethodnoj godini, odvijao na trećem spratu O.Š. Vladislav

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Skarić, gdje su se također nalazili i vrtičke grupe vrtića Sunce iz Mjedenice, u kojima se također sprovodi EDUS program. Ovaj prostor je 2015. godine Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo dodijelilo EDUS-u i J.U. Mjedenica na privremenu upotrebu. Rana intervencija je finansirana pretežno sredstvima UNICEF-a, te drugim manjim donacijama.

2.2. EDUS PROGRAM U VRTIĆU I RAZREDIMA ZAVODA MJEDENICA

Rad 1:1 u Vrtiću lok. Mjedenica

Rad 1:1 u Vrtiću lok. VI. Skarić

Još od osnivanja EDUS-a 2010. godine, jedna od glavnih aktivnosti bila je rad unutar postojećeg obrazovnog sistema, tj. u okviru i u saradnji sa glavnim partnerom EDUS-a, J.U. Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica, a unutar njihovog vrtića "Sunce u Mjedenici" i osnovne škole Zavoda, pri čemu je vrtić bio na dvije lokacije: Mjedenica i O.Š. Vladislav Skarić.

Prema gornjoj tabeli, 2017. godine je pri J.U. Mjedenica, u vrtički i školski program unutar ove ustanove bilo je uključeno **93 djece uzrasta 4-15 godina** (na kraju šk. 2016/ 17. i s početkom 2017/ 18: 32/ 34 školske djece i 61/ 59 djece vrtičkog uzrasta).

Kroz program su dobivali multidisciplinarni tretman po individualnom planu, zasnovan na naučnoj metodologiji: 22,5 h sedmično u razredima i 25h sedmično u vrtičkim grupama. Broj sati za vrtičke grupe je smanjen u periodu septembar-decembar šk. 2017/ 18. godine na 3h, kako bi se izašlo u susret velikom broju djece na čekanju i omogućio rad u smjenama, čime je za ovu grupu djece u tom periodu bila izgubljena mogućnost rada po punom EDUS programu. Ovo, privremeno rješenje nametnuto od strane Ministarstva kao trenutni odgovor na krizu koja je nastala u septembru mjesecu, kad je veliki broj djece čekao na program, u praksi se pokazalo nedostatnim, jer je minimalan broj preporučenih sati rada s djecom u ovom uzrastu 5h, tako da su i rezultati rada u ovom periodu bili slabiji. Sve je uzrokovalo da uprava EDUS-a doneše odluku da se u budućnosti strogo pridržava preporučenih minimalnih pragova za broj sati rada s djecom i ne pravi kompromise na račun kvaliteta programa, jer to nije u interesu dugoročnih ciljeva poboljšanja obrazovnog sistema i najboljeg interesa djece s poteškoćama.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

2017. je za uključivanje u redovno školstvo pripremljeno još čak devetoro djece pa je ukupan broj djece koja su nakon EDUS-a uključena, bez dalje pomoći asistenata, dostigao 40, što je značajan porast u odnosu na 31 prethodne godine, čemu je značajno doprinijela dosad već "uhodana" rana intervencija.

Sva djeca su pokazala napredak (grafikon ispod), a o napretku djece uključene u redovnu nastavu nakon EDUS programa stizali veoma povoljni izvještaji od strane roditelja i nastavnika.

Iako se broj osoblja uključenog u rad s djecom u ranijem periodu, zbog stalnog povećanja broja djece kontinuirano povećavao, ove godine došlo je do stagnacije, čak i smanjenja u septembru, uzrokovanih nedovoljnom finansijskom i podrškom sistema za ovaj program. Tako je na kraju 2016/ 17. školske godine bilo 51 edukatora (od toga 29 njih su bili uposlenici Mjedenice, a 22 EDUS-a), a u septembru 46 (22 iz Mjedenice i 24 iz EDUS-a). Struktura se također djelimično izmjenila, gdje je s relativnim povećanjem djece predškolskog uzrasta u odnosu na školski došlo do povećanja broja profesora predškolskog odgoja.

Napominjemo da je to ukupni broj operativnog osoblja, na obje lokacije, uključujući i ranu intervenciju, jer se rotiraju u toku godine na dvije lokacije i kroz uzrasne grupe. Radi se o stručnjacima i osoblju raznih profila (prema tabeli iznad): pedagozi, psiholozi, profesori predškolskog ogoja, edukatori-rehabilitatori, logopedi, profesori predmetne nastave, fizioterapeuti, socijalni radnici, medicinske sestre i pomoćno osoblje.

Nažalost, i u toku 2017. godine, saradnja sa osobljem iz Mjedenice je nastavila slabiti. Samo 30% osoblja koje je sa EDUS-om radilo na lokaciji Mjedenica dolazilo je na edukacije i usavršavanja, što se značajno odrazilo na kvalitet rada, a onda i na napredak djece, naročito u razredima.

EDUS razredi u Mjedenici

Rad je bio dodatno otežan i neuslovnim prostorijama u O.Š. Vladislav Skarić, koje se nalaze na najvišem spratu ove ustanove i nisu adekvatno opremljene za rad s djecom predškolskog uzrasta (neprilagođen mokri čvor).

2.3. DOPUNSKA NASTAVA

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Još od 2012. godine EDUS pruža podršku i djeci tipičnog razvoja koja imaju potrebu za dodatnim radom u nekoj oblasti njihovog razvoja, kako bi bila o uspješnija u redovnoj nastavi. Individualni programi su napravljeni prema prvobitnoj procjeni vještina i znanja djeteta, a sprovedeni su najčešće **2-3 puta sedmično po 2h, individualno ili u manjim grupama**, pri čemu je većina školske djece zabilježila poboljšanje uspjeha u školi, a predškolska povećanje vještina i znanja.

U prvoj polovini 2017. u ovom programu je bilo **30 djece**, ali zbog nedostatka prostora i osoblja, u školskoj 2017/ 18. godini ovaj program je ponovo, nakon prekida u 2016. zaustavljen do daljnog.

Dopunska nastava je finansirana donacijama roditelja i sredstvima Udruženja.

Zimska škola 2017.

Aktivnosti Ljetne škole 2017 (lokacija VI. Skarić)

2.4. ZIMSKA I LJETNA ŠKOLA

Već ranije je primjećeno da je, zbog dugih školskih raspusta, funkcionalnost djece po ponovnom dolasku u školu, niža u odnosu na kraj prethodnog polugodišta/ šk. godine, tako da praksa ljetne i zimske škole uvelikoj pomaže da se regresija spriječi ili ublaži, a sve u cilju potpomaganja kontinuiranog napretka djeteta-korisnika EDUS-ovog multidisciplinarnog programa.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Počev od 2012-te svake godine organizovane su zimske i ljetne škole, pri čemu su ljetne imale kontinuitet, a zimske se organizovale prema trenutno raspoloživim mogućnostima i sredstvima. U 2017. djeca su imala priliku pohađati i zimsku i ljetnu školu, sada već ustaljenih naziva **Zimska i Ljetna školica**.

Zimska škola 10-30. januara 2017. bila je primjer roditeljske solidarnosti- na prijedlog EDUS-a roditelji su prihvatili, da, zbog ograničenih resursa za organizaciju, daju prednost djeci na listi čekanja, tako da je 30 djece pohađalo školicu, u dvije smjene po tri sata. Polovina budžeta za ovaj projekat obezbjeđeno je kroz donaciju Tarika Đodića, koji je u u decembru 2016. u ove svrhe EDUS-u poklonio prihod od prodaje svoje knjige "Čuvarkuća", dok je druga polovina budžeta osigurana donacijama roditelja. **EDUS tim volonterski je radio na organizaciji i planiranju aktivnosti školice.**

Ljetna škola odvijala se utorkom, srijedom i četvrtkom, u toku 6 sedmica, u periodu 4. jula do 10. avgusta, a pohađalo je 68 djece u dvije smjene po tri sata. S druge strane, djeca su ne samo izbjegla regresiju koju su imala u prijašnjim ljetnim periodima, već su u opuštenoj i veseloj sredini, uz dobro definisanoj strukturu, napravila i pomake u razvoju. **Ljetna škola u 2017.** omogućena je **volonterskim radom osoblja na organizaciji i planiranju aktivnosti te donacijama roditelja i MONKS-a (2 000 KM)** za realizaciju.

3. EDUKACIJA STRUČNJAKA

Edukacija stručnjaka, kao i ranijih godina, i u 2017. se sprovodila tako da je diferenciran intenzitet, u zavisnosti od potreba stručnjaka i sadržine projekata u okviru kojih su edukacije sprovodile. Tako su najintenzivnije edukacije sproveđene u okviru samog EDUS programa, kroz svakodnevni rad s djecom, dok su u projektima s UNICEF-om edukacije sproveđene kroz niz radionica u kojima su se smjenjivala predavanja, praktični rad i monitoring.

Q&A sesija i testiranje na internim edukacijama

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

3.1. EDUKACIJA KROZ RAD U EDUS PROGRAMU ZA DJECU S POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Kao i svake prethodne godine, stručnjaci raznih profila (pedagozi, psiholozi, socijalni radnici, nastavnici predškolskog odgoja, edukatori-rehabilitatori itd.) educirani su za primjenu bihevioralne analize u radu s djecom s poteškoćama, **svakodnevno i kroz direktan rad**. Dio tih stručnjaka su bili uposlenici Zavoda Mjedenica (29 u drugom polugodištu 2016/ 17. šk.god. i 22 u prvom polugodištu 2017/ 18. šk.god.), dok je preostali tim angažovan kroz vlastite projekte (22 u u drugom polugodištu 2016/ 17. šk.god. i 24 u prvom polugodištu 2017/ 18. šk.god.). Program, zajedno sa edukacijom odvijao se u Zavodu i O.Š. Vladislav Skarić, po metodologiji primjenjene bihevioralne analize (struktura stručnjaka u tabeli u poglavlju 1). Na kraju 2016/17. šk. god. bilo ih je 51, a broj je smanjen na 46 na početku 2017/18. šk.god., iako je broj prijavljene djece porastao, finansijske mogućnosti EDUS-a su ograničile broj na nivo ispod prethodne godine. Glavni uzrok tome je što većina donatora ne odobrava grantove sa platama za edukatore, smatrajući da je to funkcija lokalnog obrazovnog sistema.

Kao i prethodnih godina, njihova obuka se sastojala u učenju kroz **praktični rad, uz predavanja i radionice** koje su za cilj imale savladavanje teoretskih osnova metodologije, naučnih taktika koje se koriste i stalno usvajanje novih saznanja iz oblasti biheviorizma, vođenja grupa/ razreda te rada s roditeljima. Edukatori su imali priliku da naučeno primjene prilikom izrade materijala za konkretni rad prema individualnim planovima za djecu i prilikom samog rada.

Radionice EDUS-UNICEF u BiH

3.2. EDUKACIJA STRUČNJAKA ŠIROM BIH KROZ PROJEKAT S UNICEF-om I FEDERALNIM MINISTARSTVOM ZDRAVSTVA

Projekat s UNICEF-om BiH, koji je počeo još u septembru 2013. godine i trajaće do februara 2018. za misiju ima unapređenje ranog razvoja djece u BiH. Projekat se sprovodio u saradnji sa Ministarstvima zdravstva, obrazovanja i socijalne zaštite Federacije BiH, kao i sa Ministarstvom zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Projektom je postignuto nekoliko ključnih ciljeva prema jasnijim politikama u ovoj oblasti i boljim izgledima za djecu. Zajednički se radilo na ciljevima definisanim ovom saradnjom u skladu sa očekivanim rezultatima postavljenim u odnosu na Protokol o saradnji u oblasti poboljšanja razvoja djece u ranom djetinjstvu, koji su potpisani u aprili 2012. godine od strane navedenih ministarstava Federacije BiH: Poboljšanje usluga ranog razvoja djeteta za trudnice, roditelje, stručnjake uz fokus na zdrav rani rast i razvoj i podršku djeci sa razvojnim poteškoćama i Akcioni plan za djecu u BiH proizašao iz Strateškog plana za unapređenje Ranog razvoja u djetinjstvu u Federaciji BiH 2013.- 2017. godine.

Glavni cilj projekta je bio jačanje i mobilizacija lokalnih zajednica u pružanju usluga tako da djeca ne moraju, kao dosad, uvijek biti referisana u glavni grad ili NVO-e. Konkretni koraci su učinjeni i reprlicirani kroz naučno dokazani model, prvi put u BiH, a također su i integrисани unutar postojećih zdravstvenih, obrazovnih i socijalnih servisa, uz pomoć sistema podrške za cijelu porodicu i uz pomoć alata za podršku i napredak djeteta: Skala za bihevioralnu procjenu razvoja djeteta, napravljena u kolaboraciji sa radnim grupama Federalnih ministarstava za rani razvoj i ranu intervenciju. Inovativni model je uključio Resursne centre i Resursne sobe, kroz saradnju sa lokalnim domovima zdravlja i pedijatrijskim klinikama, te predškolskim ustanovama i vrtićima, sve za djecu 0-6 godina i njihove porodice.

Kroz projekat se više godina, i na ovaj način po prvi put u BiH, educiralo ukupno preko 160 stručnjaka iz sljedećih mjesta: Tomislavgrad, Mostar, Foča, Prijedor, Srebrenica, Čelinac, Zvornik, Banja Luka, Tuzla, Visoko, Brčko, Velika Kladuša, Cazin, Ljubuški, Tešanj, Čelić, Derventa, Gradiška, Livno, Gacko, Ugljevik, Doboј, Bijeljina, Milići, Stolac, Maglaj, Bihać i Sanski Most.

(Mjesto i vrijeme edukacija u 2017. zabilježeno je u tabeli ispod.)

Educirani su zdravstveni, obrazovni i socijalni stručnjaci zaposleni pri novoosnovanim Resursnim centrima i satelitskim sobama, pri domovima zdravlja i vrtićima u navedenim mjestima. Obučeni su prvo za ranu detekciju, kroz korištenje alata za skrining i testiranje, zatim za dizajn edukacijsko-terapijske intervencije i na kraju za samu intervenciju, za djecu kod koje su detektovana kašnjenja u razvoju. Djeca su upućena na ove centre od strane osoblja klinika (pedijatri, neuropedijatri, dječiji psihijatri i psiholozi) čim bi problem bio otkriven, a educirano osoblje je počelo primjenjivati stečena znanja i vještine za izradu planova i samu ranu intervenciju, uz stalni monitoring od strane EDUS tima, kroz posjete in-situ, kao i radionice u Sarajevu.

Potvrđeno je da, ugrađen u postojeći sistem podrške djeci, model Rane intervencije u djetinjstvu pomaže podršku cijele porodice time što podiže koeficijent funkcionalnost: dob djeteta. što je najznačajniji pokazatelj za izglede djeteta za dostojanstven život, unutar humanijeg i inkluzivnijeg društva.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

TRENINZI I EDUKACIJE ZA ZDRAVSTVENE I OBRAZOVNE STRUČNJAKE U OKVIRU UNICEF-ovog PROJEKTA U 2017.

EDUS EDUKACIJE	LOKACIJE
8.-10.02.2017 Napredni nivo	Tomislavgrad Mostar Banja Luka Sanski Most Zvornik
29.-31.05.2017 Osnovni nivo	Mostar Županija Posavska (Orašje i Odžak) Banja Luka
11.-13.09. 2017 Osnovni nivo	Mostar Županija Posavska (Orašje i Odžak) Banja Luka Maglaj
25.-27.10. 2017 Osnovni nivo	Srebrenik Šamac Mostar Banja Luka Odžak Sarajevo
29.11.-01.12.2017 Osnovni nivo	Srebrenik Šamac Mostar Banja Luka Odžak Sarajevo

Uvodni trening za unapređenje ranog rasta i razvoja za vaspitno-obrazovne radnike	LOKACIJA /DATUM
	Bijeljina –Etno selo Stanišići 15--17.06.2017
	Bijeljina –Etno selo Stanišići 22.-24.06.2017
	Sarajevo JU DJECA SARAJEVA 21.-23.08.2017

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

PATRONAŽA	DIFERENCIRANO PODUČAVANJE
Konjic- Hotel Garden City 20.-21.10.2017	Sarajevo Osnovna škola Umihana Čuvidina i Druga Osnovna škola Hrasnica 15.-16.12.2017
Banja Luka –Hotel Jelena 3.-4.11.2017	Prijedor OŠ „Branko Ćopić“ 22.-23.12.2017
Bijeljina – Hotel Drina 8.-9.12.2017	Livno OŠ“Fra Lovro Karaula“ 4.-5.01.2018

Radionice za prosvetne i pedagoške stručnjake

3.3. EDUKACIJA PALESTINSKIH STRUČNJAKA KROZ PROJEKAT S UNICEF-OM

Od 2017. godine, EDUS-ovi projekti su počeli zahvatati i vanevropska područja, sa edukacijama u okviru UNICEF-ovog projekta u Palestini, započetog u oktobru 2016. godine, a sa planiranim trajanjem do marta 2018. godine.

Iako je u Palestini iniciran program za Rani razvoj djece još u 2010. godini, Ministarstvo obrazovanja ove zemlje nije odmaklo u integraciji drugih sektora tj. zdravstva i socijalnog sektora, tako da su se UNICEF i Ministarstvo zdravstva Palestine opredjelili za Rani razvoj i Ranu intervenciju kao glavne tačke njihovog programa u 2015-2017., gdje je EDUS mogao pružiti značajnu ekspertizu, nakon iskustava u zemlji sličnog nivoa razvoja, BiH.

Prvobitna studija o potrebama i poteškoćama te podizanju svijesti uključivala je partnera iz različitih odjeljenja Ministarstva zdravstva. Zaključeno je da se program treba razvijati u pravcu razvijanja alata, građenju kapaciteta svog uključenog osoblja i osiguranju integrativnog i inovativnog pristupa, tako da su kvalitetni servisi ranog

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

razvoja i rane intervencije dostupni na svim odabranim lokacijama.Uključuje sva resorna ministarstva, zatim agencije UN-a kao što je UNRWA, te nevladin sektor. Svi bi trebali da budu adekvatno obučeni za inovativan i održiv sistem ranog razvoja i rane intervencije kod djece.

EDUS je organizirao treninge i koordinirao sve aktivnosti u Sarajevu, zatim pripremao sve treninge i supervizije u Palestini. Čak u pet navrata su EDUS-ovi stručnjaci sprovodili treninge u Palestini, pomažući ondašnjim stručnjacima koji su u direktnom kontaktu s djecom. Pored rada u Palestini, EDUS je omogućio i kontinuiranu online superviziju i mentorstvo za sve uključene stručnjake. EDUS-ovo učešće u finansijskoj konstrukciji je bilo u kontribuciji za mentorstvo i revizijama dokumenata o politikama i strategijama za smjernice i protokole u oblasti ranog razvoja i rane intervencije.

Kroz projekat je educirano oko **200 lječara i medicinskog osoblja**, čime su im date dodatne vještine za skrining i ranu detekciju razvojnih poteškoća kod djece, **15 000 roditelja** bilo je uključeno u poticaj razvoja djece ispod 6 godina, kod kuće i u zdravstvenim objektima, **30 stručnjaka** su bili uključeni u EDUS-ov online trening i mentorstvo.

EDUS tim obučava stručnjake Palestine

Projekat sa UNICEF-om ispred EDUS-a su koordinirale **Mirela Selmanović i Elmedina Grobović**, dok je **Nirvana Pištoljević** bila angažovana kao glavni ekspert.

3.4. EDUS-ove PUBLIKACIJE KORIŠTENE U PROJEKTIMA EDUKACIJE STRUČNJAKA

U projektima su uspješno korišteni, za trening stručnjaka i direktan rad s djecom, Standardizovani mjerno-programski instrumenati, prvi takvi u našoj zemlji i regiji, koje je EDUS izradio uz pomoć UNICEF-a i nadležnih resornih ministarstava u periodu 2013-2015. Instrumente su, osim u EDUS-ovom programu, korišteni tokom treninga, te u UNICEF-ovim Centrima i Sobama za rani rast i razvoj:

- “**Razvojne bihevioralne skale za procjenu razvoja djeteta (od prvog mjeseca do šeste godine starosti djeteta)**”, Dr. Nirvana Pištoljević, Dr.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Smail Zubčević i Mr. Eldin Džanko; izrazito korisne u procjeni napredovanja djece s razvojnim kašnjenjima - koriste se za identifikaciju kašnjenja u određenim područjima razvoja u kojoj dijete zaostaje (kašnjenja u govoru i komunikaciji - koristi logoped, itd.) i za praćenje razvoja tipične djece. Nadalje, one se mogu koristiti za nadzor i praćenje uspješnosti programa u koje dijete pohađa.

Osim toga, napravljeni su i vodiči, registrovani i katalogizirani u nacionalnoj biblioteci sa ISBN i CIP brojem i zaštićenim autorskim pravima*:

- “Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od rođenja do treće godine”,
- “Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih edukativnih programa za djecu od treće do šeste godine”,

pomoću kojih se može procijeniti funkcionalni nivo djeteta, napraviti krikulum za sistematski rad sa djecom na razvoju vještina koje se nisu spontano razvile, zatim pratiti razvoj i napredovanje djece i evaluirati kvalitet programa intervencije.

- “Kurikulum za edukaciju roditelja od rođenja djece do polaska u školu”

pomoću kojeg stručnjaci mogu dati adekvatnu podršku porodicama djece s poteškoćama, kroz edukaciju roditelja i kreiranjem dodatnih aktivnosti i uputa za rad kod kuće te time doprinijeli uspješnom rastu i razvoju djece kroz jačanje roditeljskih kompetencija.

*Pištoljević, N. & Majušević, S. (2015). *Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od rođenja do treće godine*. Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve.

Pištoljević, N. & Majušević, S. (2015). *Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od treće do šeste godine*. Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve.

Pištoljević, N. & Buturović, L & Jeina, Z (2015). *Kurikulum za edukaciju roditelja od rođenja djece do polaska u školu*. Sarajevo, BiH: EDUS- Edukacija za sve

EDUS je svim navedenim instrumentima značajno osnažio sistem podrške i omogućio efikasan sistem rane detekcije, ali i uslove za detaljniju evaluaciju razvoja i efektnije intervencije kroz pravljenje individualnih planova i programa. Svi materijali su univerzalno dostupni na edusbih.org websiteu.

4. EDUKACIJA I UKLJUČIVANJE RODITELJA

4.1. REDOVNA EDUKACIJA RODITELJA KROZ EDUS-ov PROGRAM

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Jedan od glavnih aspekata EDUS-ovog programa je edukacija roditelja. S obzirom da je od osnivanja 2010. EDUS-ove servise koristilo više stotina djece, može se reći da je najmanje **1000 roditelja** imalo priliku da se educira, od toga najmanje 230 u toku 2017.

Najdirektniji vid edukacije odvijao se kroz **individualne roditeljske sastanke** gdje su se roditelji upoznavali sa programom njihovog djeteta i dobivali uputstva o tome šta mogu uraditi kod kuće da potpomognu rad u školi i razvoj djeteta. Roditelji su se također mogli educirati i čitanjem **brošura i publikacija** koje je EDUS dosad proizveo i dijelio prilikom početnih opservacija djece, kao i svih sadržaja na web stranici edusbih.org, te Facebook stranici EDUS-Edukacija za sve.

Osim toga, kao i svake ranije godine, organizirana su predavanja i radionice za roditelje. **Ciklus predavanja i radionica** otpočet u decembru 2016., nastavljen je sve do aprila 2017. Predavanja su bila otvorena za javnost, ali su na njih uglavnom dolazili roditelji čija su djeca bila uključena u program ili na listi čekanja, a posjećenost je varirala, u zavisnosti od teme, od odlično posjećenih (problemi u ponašanju, rizična ponašanja te pubertet) do veoma slabo posjećenih (šta kaže nauka, tržište metoda za "lječenje" autizma itd.) Predavanja, osim posljednjeg koje je ipak održano u fiskulturnoj sali Zavoda Mjedenica, održana su po sljedećem rasporedu u Sali Općine Stari Grad, koja je ustupljena za tu priliku:

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

EDUKACIJA RODITELJA I PROFESIONALACA- CIKLUS 2016/17 (TERMINI SU SRIJEDOM u 17h, Sarajevo Opština Stari Grad - Velika Sala)		
DATUM	TEMA EDUKACIJA	PREDAVAČI
22.02.2017	Poremećaj autističnog spektra I - Od simptoma preko dijagnoze do prognoze	dr. sci. Nirvana Pištoljević
15.3.2017	Poremećaj autističnog spektra II - Tržište metoda za "liječenje": Šta kaže nauka? (ABA, senzorna integracija, dijete, floor time, DRI, neurofeedback, hiperbarična komora, itd.)	dr. sci. Nirvana Pištoljević
29.03.2017	Problemi u ponašanju i organizacija slobodnog vremena kod kuće: - Stereotipije, rizična ponašanja, agresivnost, autoagresivnost, rigidnost, itd. - igre, aktivnosti, osamostaljivanje, lična higijena, rutine, prilike za učenje, itd.	dr. sci. Nirvana Pištoljević mr.sci. Stanislava Majušević mr. sci. Lejla Buturović
12.04.2017	Pubertet i odrastanje sa ASD - Iskustva roditelja iz USA	Alma Haverić

Predavanje za roditelje u Sali Općine Stari Grad

Radionice za roditelje

4.2. AKTIVNOSTI SAVJETA RODITELJA EDUS-a

Rad Savjeta roditelja EDUS-a uveliko je obilježio 2017. godinu, u kojoj su upravo postignuća ovog neformalnog tijela roditelja okupljenih oko EDUS-a dovela do nekih

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

ključnih sistemskih pomaka u smislu prepoznavanja važnosti i vrijednosti EDUS-ovog programa za djecu s poteškoćama u razvoju. Po prvi put su roditelji preuzeли inicijativu u borbi za prava djece uključene u program, ali i sve druge djece s poteškoćama.

Nakon što je raniji predsjednik Savjeta **Admir Čeljo** zbog privatnih obaveza dao ostavku, dužnost predsjedavajuće Savjeta u maju mjesecu preuzela je **Senada Bajrović**. Već u junu mjesecu je uspjela okupiti neveliku, ali veoma motiviranu grupu roditelja koji su bili veoma proaktivni i nisu željeli da samo čekaju septembar i sve uobičajene probleme oko nedovoljno prostora i finansiranja za EDUS program pa su odmah u toku ljeta pristupili pokušaju organizacije mogućih rješenja.

Nakon **obavljenih sastanaka u Ministarstvu za obrazovanje**, nauku i mlade Kantona Sarajevo (MONKS) sa predstvincima Ministarstva i predstavnicima EDUS-ovog partnera Zavoda Mjedenica, te nakon što je uprava Zavoda odlučila da ne prihvati prijedlog Općine Novo Sarajevo o preuzimanju praznog školskog objekta na Grbavici za dalji nastavak rada s EDUS-om, staviše, da uopće ne produžavaju ugovor sa EDUS-om, bilo je jasno da će početak školske godine za EDUS-ov program biti teži nego ikad dotad, sa blizu 200 potencijalnih polaznika i bez organizovane podrške sistema u pogledu prostora i osoblja.

Početak školske 2017/ 18. godine za više od 100 djece je značio ostanak kod kuće, jer nije bilo ni dovoljno prostora, niti više osoblja iz obrazovnog sistema koji bi sa EDUS-om radili, a projektno se svo osoblje nije moglo pokriti. Iz navedenih razloga Savjet je odlučio da u septembru počne intenzivnu **medijsku kampanju pod nazivom "Gdje je moja škola?"**, želeći da skrenu pažnju javnosti na blatantno kršenje prava njihove djece na adekvatno obrazovanje koje će im omogućiti uključivanje u društvo. Kampanja, koja je uključivala web str. sa člancima, postere i bilborde, te stalno prisustvo u medijima, izazvala je veliki interes javnosti i uveliko pomogla pomacima koje su roditelji postigli nakon toga.

Kao odgovor na kampanju, MONKS je dogovorio sa Zavodom Mjedenica i EDUS-om **privremeno rješenje** u okviru kojeg je omogućeno svoj djeci predškolskog uzrasta da naredna tri mjeseca, do 31.12.2017. dolaze u dvije smjene po 3h u objekat Vladislav Skarić, gdje se s njima radilo po individualnim planovima koje je EDUS napravio, ali bez dovoljnog broja osoblja i vremena za puno sprovođenje, što se značajno odrazilo na kvalitet rada.

Vidjevši da obrazovni sistem nema potrebnog odgovora za njihovu djecu, roditelji su odlučili da sami iznaju i predlože rješenja, uključujući i njihovu realizaciju, tako što su u toku septembra i oktobra, skupa sa stručnjacima EDUS-a, intenzivno radili na pripremi **Elaborata za Naučni centar za podršku inkluziji**. Elaborat je trebao pružiti sistemsko rješenje problema stalnih listi čekanja na EDUS-ov program, te značajnu podršku u razvoju postojećeg obrazovnog sistema prema inkluziji djece s poteškoćama u redovno obrazovanje, u okvirima planirane Strategije za uključivanje djece u obrazovanje u KS.

Savjet roditelja je aktivnim lobiranjem uspio izboriti prisustvo na 35. Skupštini Kantona Sarajevo 15.11.2017., gdje su Elaborat veoma uspješno prezentirali roditelji **Senada Bajrović i Zlatan Velić**. Skupština je, tom prilikom, **jednoglasno** donijela sljedeće Zaključke:

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

1. Zadužuje se Vlada Kantona Sarajevo da u narednih 15 dana pristupi formiranju Interresornegrupe za sistemsko rješavanje pitanja programskih, prostornih i kadrovskih rješenja za djecu sa poteškoćama u razvoju u specijalnim javnim ustanovama u Kantonu Sarajevo, sa rokom od 3 mjeseca za izradu preporuka i upućivanje u javnu raspravu, sa Elaboratom kao radnim materijalom.
2. Zadužuje se Vlada Kantona Sarajevo da za gore navedene namjene odvoji potrebna finansijska sredstva u Prijedlogu Budžeta Kantona Sarajevo za 2018. godinu.
3. Zadužuje se Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo da pod hitno, zaključno sa 15.12.2017. godine izđe sa prostornim i kadrovskim rješenjem za svu djecu sa poteškoćama u razvoju u Kantonu Sarajevo do kraja školske godine 2017/18.

X Elaborat - Inicijativa za ...
skupstina.ks.gov.ba

≡ Skupština KS

Elaborat - Inicijativa za osnivanje
JU Naučni centar za podršku
inkluziji;

Sjednica:
35.Radna sjednica Skupštine Kantona Sarajevo
Puni naziv tačke:
Elaborat - Inicijativa za osnivanje JU Naučni centar
za podršku inkluziji;
Prilog:
 elaborat.pdf
Rezultat:
Usvojen
Za:
28

© Skupština Kantona Sarajevo 2013. Izrada: Zavod za
informatiku i statistiku KS
Početna | Struktura stranice | Kontakti | Webmail

Praznična večera u KUD-u Baščaršija

Nažalost, nijedna od odluka nije u potpunosti sprovedena u toku 2017. godine, tako da se borba Savjeta za poštivanje odluka Skupštine i rješavanje problema obrazovanja njihove djece nastavlja u 2018.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Savjet roditelja je također po prvi put uspješno organizovao i druženje roditelja i edukatora na **prazničnoj večeri** u KUD-u Baščaršija, Jelićeva 1, 17.12.2017. u 20h.

Glavni nosioci svih navedenih aktivnosti, osim predsjednice Bajrović bili su roditelji: Fatima Insanić-Jusufović, Sanela Lindsay, Ferid Ajanović, Ines Cero, Aida Laković-Hošo, Zlatan Velić, Aida Hrnjić, Elvir i Aida Česko, Aida Ajanović, Emir Vajzović i Tiana Kulenović-Viđen.

5. NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD I MEĐUNARODNA SARADNJA

Iz ugla nauke, 2017. je bila jedna od uspješnijih godina, prije svega zbog značajnog učešća EDUS-ovih stručnjaka na glavnoj svjetskoj konferenciji iz oblasti bihevioralne analize održanoj u novembru mjesecu u Parizu, sa naučnim radovima iz EDUS programa, kao i činjenici da je izvršnoj direktorici EDUS-a 2017. dodijeljen mandat predsjednice Bosanskohercegovačko-američke akademije nauka i umjetnosti.

5.1. REFERENCE ZA NAUČNE RADOVE I PREZENTACIJE 2017.

NAUČNE PUBLIKACIJE

Pistoljevic, N. & Dzanko, E. (2017). Effects of a modified speaker immersion procedure on the increase of spontaneous speech in children diagnosed with Autism Spectrum Disorder. *European Journal of Behavior Analysis*, 18(2), 307-321.

Pistoljevic, N., Hulusic, V. (2017). An interactive E-book with an educational game for children with Developmental Disorders: *A pilot user study in games and virtual worlds for serious applications (VS-GAMES)*, 2017 9th International Conference on. IEEE.

Hulusic, V. & Pistoljevic, N. (2017). A curriculum for developing serious games for children with Autism: A success story. *In Games and Virtual Worlds for Serious Applications (VS- GAMES)*, 2017 9th International Conference on. IEEE.

Singer-Dudek, J., Pistoljevic, N. (2017). Exceptional Students. In: John Stein, J.S. (Ed.), Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology. Elsevier, pp. 1–7.

POZVANI PREDAVAČ

“Detection, Monitoring and Intervention in Early Childhood Developmental Period: Central European and Palestinian Model Preliminary Results” Invited lecture, Investing in Early Years- UNICEF and The World Bank Joint International Conference, Ramallah, December 2017.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

PREZENTACIJE

Chair of the symposium: "*Earlier is Better: Efficacy Criteria for Early Intervention Evidence-Based Programs for Children With Autism Spectrum Disorders and Other Developmental Disorders*" at 9th International ABAI Conference, Paris, France, November 2017.

"*Effectiveness of Applied Behavior Analysis (ABA) Early Intervention and Preschool Programs: The Analysis of EDUS Guides for Developmental Assessment and Creation of Curricula for Children Ages 0-3 and 3-6*"; Nirvana Pištoljević & Stanislava Majusević. Paper presented at a symposium at 9th International ABAI Conference, Paris, France, November 2017.

"*Creation of Behavioral Developmental Screening Tool to Aid in Early Detection and Promotion of Early Childhood Development Through Transdisciplinary Approach*"; Nirvana Pištoljević & Eldin Dzanko. Paper presented at a symposium at 9th International ABAI Conference, Paris, France, November 2017.

Predavanja na BHAAAS (vidi poglavlje 5.4. Saradnja sa BHAAAS-om)

5.2. UČEŠĆE NA KONFERENCIJAMA U PARIZU I RAMALLAHI

Sa aspekta nauke, jedan od najvažnijih događaja za EDUS je bilo učešće na 9. međunarodnoj konferenciji primjenjene bihevioralne analize u Parizu sredinom novembra, gdje su prezentirani naučni radovi i edukacijski instrumenti (izlistani u poglavlju 5.1.) nastali u okviru EDUS-ovog programa rada s djecom s poteškoćama, a koji se odnose na važnost rane intervencije te ispituju mogućnosti razvoja govora kod djece školskog uzrasta. Na Konferenciji su izlagali i prezentirali dr.sci. Nirvana Pištoljević i mr.sci. Stanislava Majušević.

U decembru 2017., UNICEF i Svjetska banka su organizovali međunarodnu konferenciju u **Ramallah, Palestini** pod nazivom: "Detekcija, monitoring i intervencija u periodu ranog razvoja u djetinjstvu: preliminarni rezultati centralnoevropskog i palestinskog modela", na kojoj je dr. Pištoljević bila pozvani predavač.

5.3. UČEŠĆE NA UNICEFOVOJ KONFERENCIJI U SARAJEVU

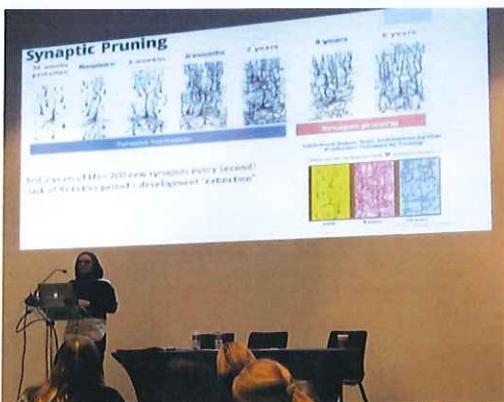
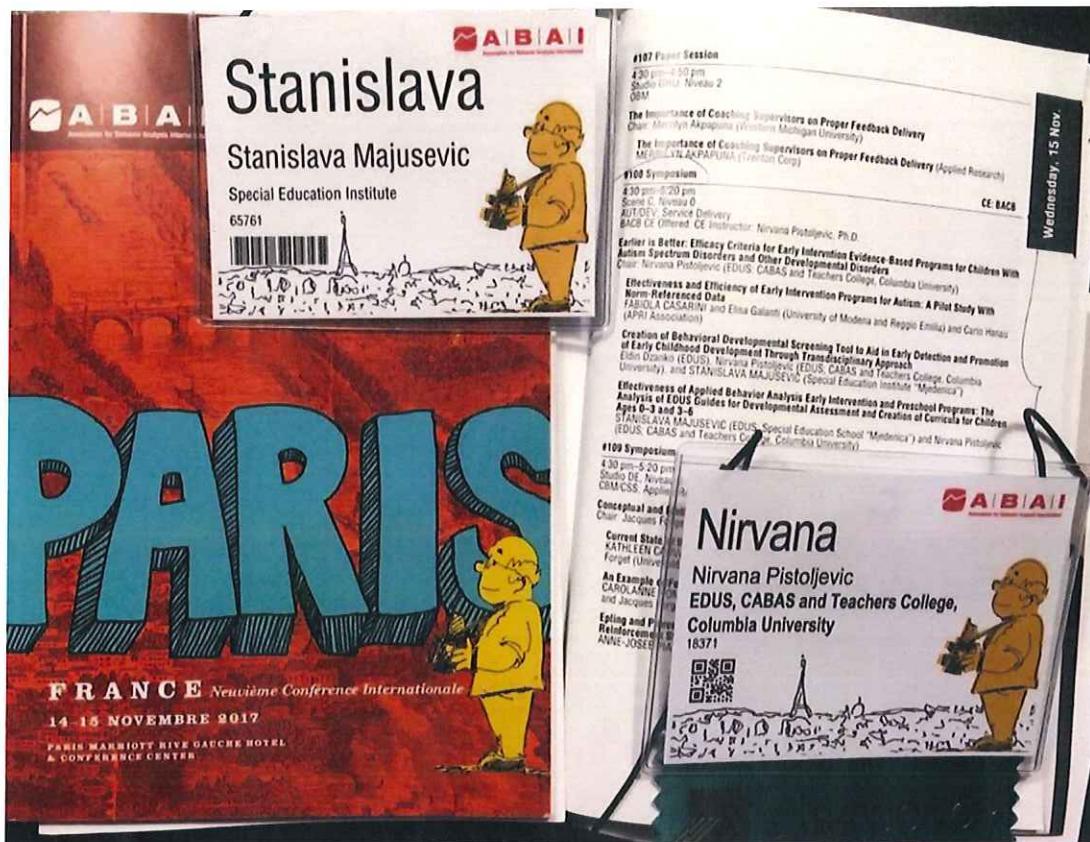
U organizaciji UNICEF-a, u Sarajevu je 16-18. oktobra u zgradici Parlamentarne skupštine BiH održana trodnevna konferencija na temu socijalne zaštite djece pod naslovom: "**Socijalna zaštita djece- razmjena dobrih praksi**", na kojoj su učestvovali zemlje iz regionala i šire, a bila je struktuirana na tri teme:

a)Dokazi o važnosti socijalne zaštite za djecu i međunarodne prakse, b) Predstavljanje najboljih praksi iz sub-regionala i c) Predstavljanje i usvajanje poziva na akciju.

EDUS je predstavljala generalna tajnica **Sanela Lindsay**, koja je istakla da je kvalitetna podrška porodicama i djeci u ranom uzrastu ključ za izbjegavanje statusa

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

porodice kao socijalnog slučaja, te da je određeni dio sredstava socijalne zaštite potrebno preusmjeriti ka kvalitetnoj ranoj intervenciji i obrazovanju djece.

Prezentacija na ABAI konferenciji u Parizu i slikanje sa Dr. Greerom (osnivačem CABAS® sistema)

5.4. NAUČNOISTRAŽIVAČKI PROJEKAT SA USAID-om

Iako se još od osnivanja u okviru EDUS programa sprovode naučna istraživanja, u 2017. godine EDUS-u je po prvi put dodijeljen namjenski grant u ove svrhe, od strane Američke agencije za podršku razvoju (USAID), **u iznosu od 500 000 USD**, a u

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

okvirima USAID-ovog Pogram podrške marginaliziranim grupama (PPMG) Grant je potписан u julu, a realizacija projekta "Unapređenje statusa djece sa poteškoćama u razvoju u BiH" je počela u avgustu mjesecu i treba da traje do juna 2019., a odvijaće se kroz tri osnovne komponente:

- a) istraživački projekat u okviru kojeg će EDUS razviti **mjerni alat za stručnjake za praćenje razvoja djece i ranu detekciju poteškoća u razvoju**. EDUS će uz pomoć odobrenog granta razviti elektronsku aplikaciju s ciljem što ranijeg praćenja detekcije djece koja se razvijaju atipično. Ovo je prvi alat ovog tipa na Balkanu utemeljen na normama razvoja djece u BiH.
- b) **kreiranje protokola za dijagnosticiranje poremećaja autističnog spektra**. Ovaj protokol je multidisciplinaran i povezuje više oblasti (neuropedijatrija, psihologija, psihiatrija, genetika i biohemija...), te će uključiti i najnovije naučne pristupe poput hemijske analize biomarkera iz uzorka pljuvačke djeteta koje će pomoći u dijagnozi poremećaja autističnog spektra.
- c) u trećoj fazi istraživačkog projekta će se **analizirati indikatori najefektivnijeg modela provođenja rane intervencije** u radu s djecom, s obzirom na to da je period od navršenih 18 mjeseci života do 3 godine ključan za razvoj mozga djeteta i prilika za ostvarenje punog potencijala djeteta.

Ovaj istraživački projekat će po svom završetku ponuditi prvo sistemsko, naučno dokazano rješenje za ranu detekciju, dijagnozu i intervenciju kod djece sa razvojnim poteškoćama u BiH. Ovaj istraživački projekat uključuje rad sa minimalno **1000 djece u najmanje 10 gradova širom Bosne i Hercegovine, angažman 20 univerzitetskih profesora, te preko 50 stručnjaka za rad s djecom**. Tokom prva četiri mjeseca projekta realizirane su pripremne aktivnosti za prvu studiju u okviru koje će se izvršiti naučna validacija instrumenta "Razvojne bihevioralne skale za procjenu razvoja djeteta uzrasta od prvog mjeseca do navršenih šest godina".

Zbog stalnih upita javnosti oko mogućnosti korištenja granta za nastavak EDUS programa, u septembru se moralo izaći sa posebnim saopštenjem o tome da su, prema pravilima donatora, sredstva obezbijeđena ovim projektom namijenjena **isključivo i samo troškovima istraživanja** i ne pokrivaju troškove prostora i drugih resursa koji su potrebni za provođene EDUS-ovog redovnog programa rada sa djecom sa poteškoćama u razvoju.

5.5. SARADNJA S BOSANSKOHERCEGOVAČKO-AMERIČKOM AKADEMIJOM NAUKA I UMJETNOSTI (BHAAAS)

EDUS od osnivanja sarađuje sa Bosanskohercegovačko- američkom akademijom nauka i umjetnosti (BHAAAS)*, a 2014. je potписан i **Sporazum o saradnji u oblasti dječije psihologije i psihiatrije**, kao i saradnje na prenošenju znanja, iskustava i prakse BiH građana i stranaca, članova i simpatizera BHAAAS-a sugrađanima u BiH.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

2017. EDUS-ovoj izvršnoj direktorici, **dr.sci. Pištoljević** pripala je posebna čast-izabrana je za **predsjedstavajuću Akademiju**.

Saradnja se prije svega odvija kroz organizaciju i realizaciju "Dana BHAAAS-a u BiH", gdje se svake godine u drugom mjestu u BiH organizuje naučni skup sa vrhunskim domaćim i stručnjacima iz dijaspore u SAD-u.

Deveti Dani BHAAAS-a u Bosni i Hercegovini pod nazivom "The Bridge of Knowledge" (Most znanja), održani su u Hotelu Kardial u Tesliću, od 25.do 28. maja 2017., u saradnji sa Sektorom za iseljeništvo Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH.

EDUS-ov tim stručnjaka je na ovom skupu učestvovao sa sljedećim predavanjima/prezentacijama:

Nirvana Pištoljević, Eldin Džanko, Stanislava Majušević (New York, USA/BHAAAS, Sarajevo, BiH): Efekti naučno zasnovanog koncepta rane detekcije i intervencije pri pedijatrijskim službama u BiH – pilot studija

Nirvana Pištoljević, Stanislava Majušević (New York, USA/BHAAAS; Sarajevo BiH): Uspostavljanje naučno zasnovanog sistema rane detekcije i intervencije pri pedijatrijskim službama u SoP – replikacija BiH modela

Lejla Buturović, Zumreta Jeina (New York, USA/ BHAAAS; Sarajevo BiH): Sistematski pristup edukaciji roditelja djece sa poteškoćama u ravoju u EDUS programu – prvi nivo intervencije sa djecom

Nirvana Pištoljević, Džana Hrvić (New York, USA/ BHAAAS; Sarajevo BiH): Analiza uspješnosti EDUS programa rane intervencije – studija slučaja

**Bosanskohercegovačko - američka akademija nauka i umjetnosti (BHAAAS) osnovana je u Charlotte, North Carolina , 3. novembra 2007. godine. BHAAAS je dobrovoljna neprofitna , nevladina, nestranačka , multietnička i multikulturalna organizacija, čija svrha je isključivo obrazovna, znanstvena i dobrotvorna, kao što je definirano u skladu sa članom 501(c)(3) Internal Revenue Code.*

6. AKTIVNOSTI U KOORDINACIJI SA INTERESNIM GRUPAMA

6.1. RAD NA POLITIKAMA I LEGISLATIVI U KOORDINACIJI S RODITELJIMA

Nakon višemjesečnih konsultacija sa vladinim i nevladinim sektorom, u maju 2017. usvojen je **Zakon o osnovnom obrazovanju** u Kantonu Sarajevo. U konsultacijama su učestvovali i roditelji i stručnjaci, a najaktivniji su bili Admir Čeljo i Sanel Lindsay.

Iako je EDUS više puta ukazivao na potrebu temeljne izmjene poglavlja X Zakona koje

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

govori o obrazovanju djece s poteškoćama, vladin sektor je uspio izlobirati postavku u kojoj je težište obrazovanja djece s poteškoćama u centrima za specijalno obrazovanje, a ne školama. Nakon mukotrpnih pregovora, jedino što zašta su predstavnici EDUS-a uspjeli izboriti je bilo pravo djece u centrima na obrazovanje po individualnom planu, što je veoma značajan pomak i zbog čega su podržali glasanje za konačni Prijedlog Zakona, iako je i dalje mišljenje da Zakon treba dodatno mijenjati.

Predstavnici EDUS-a više puta su istakli neophodnost izmjena **Zakona o predškolskom obrazovanju**, kao ključa za uspješnu inkluziju djece s poteškoćama, što se planira u 2018. godini.

Iako je EDUS tim u saradnji s roditeljima u 2016. napravio **Prijedlog pravilnika o inkluzivnom obrazovanju, skupa sa obrascima za sprovođenje** koji su iste godine poslani Ministarstvu na razmatranje, u 2017. nije bilo nikakvih pomaka na usvajanju novog pravilnika. Očekuje se da će se definisanjem nove **Strategije o inkluzivnom obrazovanju u 2018.** pojaviti i potreba za izradom i usvajanjem ovog Pravilnika.

Inače, dokument pod naslovom "**Strategija za uključivanje djece sa poteškoćama u razvoju u obrazovanje sa sedmogodišnjim Planom implementacije u Kantonu Sarajevo**" dat je, između ostalih organizacija, i EDUS-u na razmatranje i komentare. Dokument je razvijen u partnerstvu međunarodne organizacije Save the Children i Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo. Iako je dr. Pištoljević jedan od vodećih svjetskih stručnjaka u oblasti razvoja i obrazovanja djece s poteškoćama, a EDUS jedna od najefektivnijih nevladinih organizacija u ovoj oblasti u cijeloj regiji, dokument je pravljen bez zvanične konsultacije sa EDUS-om, i pored naše molbe. Predstavnici EDUS-a pozvani su na prezentaciju dokumenta, što su i učinili, a tom prilikom su dali i svoje komentare koji su ispod navedeni:

"U dokumentu je težište stavljeno na formalnoj, a ne suštinskoj promjeni u načinu obrazovanja, mijenja se mjesto gdje se dijete obrazuje, ali da li se za to istovremeno, s obzirom na trenutno veoma mali broj adekvatno obučenih kadrova stvaraju uslovi za adekvatno i kvalitetno obrazovanje djece s poteškoćama?

Glavni zaokret opisan u dokumentu je u prestanku sa radom specijalnih ustanova kao škola i njihovom pretvaranju u Centre za podršku inkluzivnim praksama, ali ostaje pitanje kako, sa svim socijalnim problemima koje već imamo, u 7 godina uspješno osnovati katedre, dodatno educirati kompletan stručni kadar i u redovnim i u specijalnim školama, te izvršiti kompletну formalnu transformaciju postojeće infrastrukture i prelazak sa specijalnog na potpuno inkluzivno obrazovanje. Ako se u obzir uzme da je trebalo čitavih 14 godina od donošenja Zakona o inkluziji da se dođe do toga da se izrađuje ova strategija, smatramo da je 7 godina nerealno kratak period za sve gore navedeno i da bi eventualni neuspjeh ohrabrio protivnike inkluzije, a dodatno obeshrabrio sve one koji se za inkluziju zalažu, kao i samu javnost.

Predlažemo: da se ostavi period od 7 godina, ali da se strategija ograniči na **jačanje**

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

kompetencija za inkluzivno obrazovanje, prije svega u oblasti **rane intervencije te edukacije stručnjaka, roditelja i javnosti**, pa tek onda, u sljedećem sedmogodišnjem periodu, ka formalnim promjenama u infrastrukturi, za koje će onda eventualno postojati kadrovi koji ih mogu iznijeti, kao i razvijenija svijest, te sistemski razvijeni servisi koji će djeci znatno olakšati uključivanje u redovne škole i samim tim prirodno dovesti do postepenog povećanja broja djece u redovnom školstvu i manje potrebe za specijalnim.

*U tu svrhu je, u narednom sedmogodišnjem periodu, neophodno pod hitno **osnovati nove katedre** na univerzitetima, te s njima povezani, najmanje jedan Centar za podršku inkluzivnom obrazovanju, kao što je Naučni centar koji je predložen od strane naše organizacije, u okviru kojeg će se vršiti **diseminacija znanja u oblasti inkluzivnog obrazovanja** i davati usluge **rane intervencije**. Smatramo da bi se na ovaj način, prije svega podizanjem kompetencija i stručnjaka i djece, mnogo više postiglo na jačanju inkluzije nego transformacijama ustanova, koje iz našeg iskustva, idu veoma teško i sporo i koje treba postaviti kao sekundarni cilj, nakon što se prethodno sistem ojača kvalitativno."*

Ostaje da se vidi da li će u 2018. navedeni dokument i pored nedostataka ipak biti prihvaćen kao zvanična Strategija KS.

6.2. SARADNJA S JAVNIM SEKTOROM I LOKALNIM, ENTITETSKIM I DRŽAVNIM USTANOVAMA

2017. je u pogledu saradnje sa javnim sektorom bila dosad najteža godina.

Uprava dosadašnjeg glavnog partnera, **Zavoda Mjedenica**, donijela je odluku da ne produžava ugovor s EDUS-om, a navedeni razlozi su: nedostatak prostornih i kadrovskih kapaciteta za nastavak EDUS programa. Ova odluka je donesena nakon što je načelnik **Općine Novo Sarajevo** Nedžad Koldžo, na sastanku u Ministarstvu u junu mjesecu ponudio predstavnicima Zavoda da se kandiduju za korištenje napuštenog objekta škole na Grbavici, u kojoj je ranije bila O.Š. Isa-beg Ishaković. Nakon što su to odbili, donesena je i gorenavedena odluka. Saradnja je, i bez ugovora, djelimično nastavljena do kraja 2017. kroz realizaciju privremenog rješenja za djecu koja nisu mogla ući u propisane kapacitete Mjedenice, pri čemu su, pod pokroviteljstvom Ministarstva, u objektu Vladislav Skarić organizovane dvije smjene po tri sata. Dio osoblja je bilo pokriveno ugovorima o djelu sa Zavodom Mjedenica, a dio projektnim budžetima EDUS-a. Zaključno sa 31.12.2017. zvanična saradnja sa Zavodom Mjedenica je potpuno ugašena, a sa EDUS-om i dalje rade na završavanju već početih projekata još samo **Stanislava Majušević i Zumreta Jeina**.

I pored brojnih sastanaka održanih u toku 2017. sa **ministrom obrazovanja KS Kazazovićem i premijerom Kantona Sarajevo Konakovićem**, na kojima su oni

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

uvijek isticali da cijene EDUS-ov program i da smatraju da ga treba podržati, nije bilo nikakvih zvaničnih pomaka u saradnji. Jedan od razloga koji su često navodili je da u Kantonu ima veoma veliki broj udruženja i da oni svi traže podršku i sredstva pa je teško donositi odluke u kojima se jedna nevladina organizacija preferira u odnosu na druge. Pritom se mora imati u vidu da su takvi "presedani" ipak već napravljeni sa nekim drugim nevladinim organizacijama.

10. novembra organizovan je **Dan otvorenih vrata**, gdje su u posjetu EDUS-u pozvani **zastupnici Skupštine KS**, kako bi se detaljnije upoznali s radom i bolje razumijeli Elaborat za Naučni centar za podršku inkluziji koji su roditelji trebali predstaviti na Skupštini. U posjetu su došli: **Mario Vukasović, Sabina Ćudić i Amel Mekić**.

Očekuje se da će u toku 2018. biti potpisana Ugovor o poslovno-tehničkoj saradnji između Ministarstva obrazovanja KS, **Centra Vladimir Nazor** i EDUS-a, kako bi se omogućio nastavak EDUS-ovog programa u školskom objektu na Grbavici i na taj način ispoštovala barem jedna tačka **Zaključaka Skupštine KS** iz novembra 2017. (vidi poglavlje o radu Savjeta roditelja).

Naime, nakon što je Zavod Mjedenica odbio da preuzeme ponuđeni objekat, načelnik Koldžo i ministar Kazazović predložili su da EDUS otpočne saradnju sa drugom ustanovom za specijalno obrazovanje- Centrom Vladimir Nazor, koji inače djeluju na području općine u kojoj je objekat. Nakon prvočitnih negativnih reakcija iz te ustanove na prijedlog, novi V.D. direktora **Mersudin Kadrić**, uspio je ipak djelimično uticati na atmosferu u ustanovi i nastaviti sa pregovorima s EDUS-om o daljoj saradnji, u najboljem interesu djece.

Nažalost, brojne **administrativne procedure** su se ispriječile prilikom registracije ove ustanove za predškolski rad, koja je bila uslov za ugovor o preuzimanju objekta od strane općine, a samim tim nije postojala ni potrebna dokumentacija za odluku Vijeća Općine o dodjeli prostora u toku 2017. pa je cijela procedura produžena do u januar 2018. godine.

Saradnja sa **Federalnim ministarstvom obrazovanja i nauke, zdravstva i rada i socijalne politike** nastavljena je i u 2016-oj, kroz projekte UNICEF-a, vezane za ranu detekciju i intervenciju u BiH, u okviru kojih su EDUS i Federalno ministarstvo zdravstva bili izvršni partneri. Kroz projekat sa UNICEF-om EDUS je vodio obuke uz pomoć sljedećih Udrženje pedijatara RS i Institut za zaštitu zdravlja RS.

Zahtjevi za saradnju krajem 2017. upućeni su nadležnim ministarstvima i za implementaciju naučnoistraživačkog projekta finansiranog od strane USAID-a.

Što se finansijske podrške tiče, **Općina Centar** je izdvojila **15,000 KM** za podršku EDUS-u, **Federalno ministarstvo finansija 6,570KM**, **Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjelice Kantona Sarajevo 3,695 KM**, a **Grad Sarajevo 1,500**

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

KM, što znači da je javni sektor u 2017. izdvojio **ukupno 31,765 KM**, što je dosad najveća suma koju je javni sektor donirao EDUS-u, ali još uvijek ne pokriva niti jedan puni mjesec troškova rada s djecom.

6.3. SARADNJA S NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

NGO Sarajevo Marathon je u 2017. uzeo učešće u obilježavanju Svjetskog dana svjesnosti o autizmu kroz organizaciju treninga na 2.april, a zatim i 5km utrke kroz centar grada 23. aprila.

Kroz projekat sa UNICEF-om EDUS je vodio obuke uz pomoć sljedećih nevladinih i vladinih organizacija: **Zaštitи me - Banja Luka, Udruženje pedijatara RS, Institut za zaštitu zdravlja RS, Centar Nova nada - Tomislavgrad, NVO Kuća nade - Odžak i NVO Mala sirena - Zavidovići.**

Sa Udruženjem **DUGA** radilo se na pripremi materijala za diferencirano podučavanje nastavnog osoblja iz redovnih škola u okviru projekta sa UNICEF-om.

Humanitarna organizacija **Rafael** je za djecu iz EDUS-ovog programa organizovala isporuku novogodišnjih paketića.

Međunarodna organizacija **LDS Charity** sponzorirala je EDUS obuku za nastavno osoblje iz škola u nekoliko manjih mesta u BiH. Obuka je trajala u periodu od 25. do 28.augusta u Hotelu Grand u Sarajevu.

Predstavnici **Organizacije KULT** koja koordinira USAID-ov projekat pomoći marginaliziranim skupinama, u okviru kojeg je i naučnoistraživački segment koji implementira EDUS u posjeti je bila 9.novembra, sa ciljem dogovaranja aktivnosti u prvim mjesecima ovog projekta, koji je počeo u avgustu 2017.

Osoblje **Vrtića "Ciciban"** volonterski su učestvovali u obilježavanju Svjetskog dana autizma u Mostaru, gdje su dijelili EDUS-ove brošure o ranom razvoju djeteta.

6.4. SARADNJA S DRUGIM STRUKAMA, UMJETNICIMA I GRAĐANIMA

Historijski muzej BiH organizovao je posjetu naše vrtičke grupe novootvorenom dječijem kutku u Muzeju. Tom prilikom je EDUS-ova prijateljica, spisateljica **Marija Fekete Sullivan**, djeci čitala svoje priče i bila impresionirana njihovom pažnjom i zainteresovanosti. Ona je također poklonila EDUS-u 30 primjeraka svoje knjige "Sirenin san", koje su pred kraj godine podijeljene roditeljima djece iz vrtića.

Bosanski kulturni centar (BKC) je organizovao predstavu i podjelu novogodišnjih paketića za djecu u programu i djecu uposlenika EDUS-a 20.decembra.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Krajem decembra, EDUS-ov program u objektu na Skenderiji posjetili su i **studenti Muzičke akademije**, grupa profesorice **Belme Šarančić-Nahodović**, prodekanice za koncertnu aktivnost, koji su u okviru svog projekta "Studenti djeci" pripremili male koncerete, za svaku grupu po jedan, sa po jednom tačkom od svakog studenta. Gosti muzičari također su donijeli poklone: pet kutija sa edukativnim igračkama i priborom, te korpe svježeg voća. Djeca su pokazala izuzetan interes i muzikalnost, tako da je dogovorenno s profesoricom da se saradnja nastavi i u sljedećoj godini.

U aprilu mjesecu održano je predavanje gđe **Alme Haverić**, koja je i ranije pomagala EDUS iz SAD-a gdje inače živi. Gđa Haverić je majka odrasle osobe s autizmom pa je našim roditeljima kroz svoje predavanje slikovito predstavila kako je izgledao njen život s djetetom s autizmom u SAD-u. Predavanje je bilo veoma posjećeno i djelovalo je izuzetno motivirajuće na mnoge prisutne roditelje, koji su se nakon toga uključili u rad Savjeta roditelja EDUS-a.

Čitanje u Historijskom muzeju BiH

Alma Haverić u posjeti

6.5. SARADNJA S PROFITNIM SEKTOROM

Saradnja s profitnim sektorom najintenzivnija je bila tokom obilježavanja 2.aprila-Svjetskog dana autizma: **BBI Centar** i **Alta** su ove, kao i prethodnih godina, na svojim digitalnim displejima prikazivali EDUS-ov promotivni materijal. **Cinema City** je također prikazivao promotivni LIUB spot na svojim displejima i prije projekcija u kino-salama, a za djecu je upriličena i besplatna projekcija. Agencija "**Mania**" dijelila je info letke o autizmu prilikom akcije Light it up Blue u Banja Luci i besplatno napravila video materijal dronom. **BH Telecom** je donirao **3,000 KM**, a **Konzum** i **General Engineering** po **1,000 KM**.

U decembru je restoran "**Druga kuća**" organizovao humanitarnu večeru na kojoj je prikupljeno **1500 KM** za pomoć rada programa rane intervencije i bonovi **Mercatora** u vrijednosti od **300 KM**.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Brendon Hammer ✅

@AusAmbVIE

Following

🇦🇺 committed long-term to support EDUS' world-class work with disabled children in BiH: m.facebook.com/EDUS-Edukacija ...

Izvještaj australskog ambasadora Brendona Hammera o posjeti EDUS-u u maju mjesecu

7. POSJETE DOMAĆIH I MEĐUNARODNIH STRUČNJAKA I ZVANIČNIKA

Nakon inicijalne posjete u oktobru 2016, 9. februara 2017. u ponovnoj posjeti EDUS-u bili su **Peter Duffy** i **Ella Challenger**, direktor USAID-a i njegova zamjenica, u svrhu dogovora oko naučnoistraživačkog projekta koji je tada bio u fazi planiranja, a za koji je ugovor potpisana u julu 2017.

3. marta u posjeti je bio **Gaeta Rao Gupta**, zamjenik direktora američke organizacije **LDS charity** koja je bila zainteresovana za angažovanje EDUS-a u edukaciji stručnjaka iz manjih mesta u BiH, koji nemaju pristup potrebnoj edukaciji za rad s djecom s poteškoćama. Projekat s ovom organizacijom u vidu trodnevne edukacije u Hotelu Grand u Sarajevu sproveden je u avgustu mjesecu.

31.marta su u godišnjoj posjeti EDUS-u bili naši dragi prijatelji i redovni donatori iz **Hobol Spydeberg Rotary kluba**, **Lars Ødeby** i **Harald Hiorth**, koji su bili zadovoljni progresom djece i najavili nastavak podrške, a kasnije tokom godine i da prikupljaju sredstva od prodaje knjige povodom godišnjice Kluba za donaciju EDUS-u, namijenjenu za 2018.godinu.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

17. maja u posjeti je bio novi ambasador Australije za BiH i nekoliko drugih zemalja u regiji, **Brendon Hammer** sa službenicama **Nadom Muster** i **Eugenie Hwang**. Ambasador Hammer je bio impresioniran radom EDUS-a, što je odmah objavio i na svom twitter profilu (slika iznad).

20. maja u posjeti je bio **Saša Tatić**, direktor Centra za slušnu i govornu rehabilitaciju u cilju moguće saradnje.

Visoki predstavnik za BiH, Valentin Inzko posjetio je EDUS u junu mjesecu. Nakon što se upoznao sa načinom rada u programu za djecu s poteškoćama, Visoki predstavnik je sa upravom EDUS-a dugo razgovarao o potrebama programa kao i tome šta on može uraditi da pomogne.

Zamjenik Šefa delegacije Evropske unije u BiH, Khaldoun Sinno, skupa sa suprugom i članovima Delegacije posjetio je EDUS-ove grupe u objektu Vladislav Skarić 1. septembra. Tom prilikom je, osim što se upoznao s metodologijom u EDUS programu, razgovarao i sa upravom i roditeljima čija djeca pohađaju program o svim tekućim problemima koji su bili razlog da roditelji pokrenu kampanju "Gdje je moja škola?" Nakon posjete poslao je e-mail u kojem se zahvalio za prijem i pozvao predstavnike EDUS-a na sastanak s EU odjeljenjem za odnose s javnošću kako bi oni eventualno pružili korisne savjete koji bi pomogli EDUS-u.

Zastupnici Skupštine Kantona Sarajevo, među kojima **Sabina Ćudić** i **Mario Vukasović** su došli povodom **Dana otvorenih vrata** 10. novembra, koji je organizovan kako bi se zastupnicima dala prilika da bolje shvate tematiku koju su im roditelji prezentirali u Skupštini koja je zasjedala nekoliko dana poslije.

23. decembra svojom posjetom nas je obradovala i Dunja Mijatović, počasna direktorica EDUS-a, koja je provela cijeli dan radeći s djecom u likovnoj radionici. Mijatović je upravo bila završila mandat **Predstavnika OSCE-a za slobodu medija** i kandidovana za **Povjerenika za ljudska prava Vijeća Evrope**.

Pištoljević i Valentin Inzko

Dunja Mijatović
Dr.

8. EDUKACIJA JAVNOSTI I PROMOTIVNE AKTIVNOSTI

8.1. OBILJEŽAVANJE 2.APRILA-SVJETSKOG DANA AUTIZMA

AKCIJA "LIGHT IT UP BLUE"

EDUS – „Edukacija za sve“ već petu godinu zaredom organizuje akciju "Light It Up Blue" kojom se obilježava 2. april/ travanj, dan kada se, na osnovu Rezolucije UN-a iz 2007, u cijelom svijetu podiže svjesnost o autizmu. Tog dana i cijelog mjeseca aprila šira javnost se informiše o autizmu kao stanju, te potrebama i sposobnostima ljudi koji ga imaju. Učešće u akciji "Light It Up blue" simboliše podršku osobama s autizmom i njihovim porodicama: u zemljama širom svijeta na Dan autizma se plavim svjetlom osvjetljavaju prepoznatljivi objekti i mjesta, ulice i domovi, nosi se plava odjeća, plavi šalovi, baloni, vrpce...

U akciji "Light It Up Blue", koja je na našem jeziku poznata i pod nazivom "Svijetlimo u plavom", nakon početaka u Sarajevu, od 2016. su učestvovali Mostar i Jajce, a u 2017. su prvi put, sa uključivanjem Banja Luke, bila obuhvaćena oba entiteta BiH.. Tako su, uz **Vijećnicu i Narodno pozorište u Sarajevu**, bili osvijetljeni: **Stari most u Mostaru i vodopad Plive u Jajcu, te tvrđava Kastel u Banjaluci.**

Na Starom mostu u Mostaru, uposlenici vrtića "Ciciban" su dijelili prolaznicima info materijale o autizmu, a pred Kastelom u Banja Luci agencija "**Mania**", koja je također napravila i snimak događaja dronom.

Akciju „Light It Up Blue“ i njeno medijsko pokrivanje u BiH omogućili su : Ambasada Australije u Beču, Grad Sarajevo, Općina Jajce, Centar za mir i multietničku saradnju Mostar kompanija Movements d.o.o., Atlantbh, kompanija EuroExpress iz Banja Luke, Info Media Group, restoran Kazamat, marketinška agencija “Mania” iz Banja Luke, BBI Centar, Alta Shopping centar, Cinema City, magazin Lola, Biznis magazin, Ljepota i zdravlje, Urban magazin, radiosarajevo.ba

Pripreme za osvjetljenje objekata u Sarajevu trajale su više mjeseci, pod rukovodstvom **Tiane Kulenović- Viđen**, a uz podršku **Sanele Lindsay** za medijske izvještaje i **Amira Milića** koji je bio zadužen za dizajn PR vizuala korištenih u kampanji.

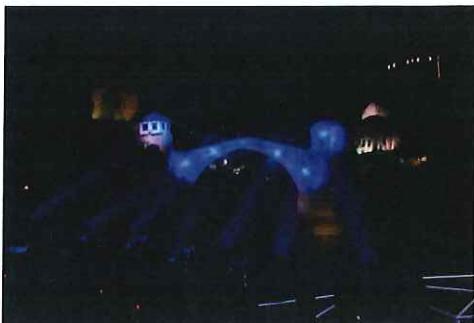

Kastel,Banja Luka

Vodopad u Jajcu

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Stari most u Mostaru

Vijećnica, Sarajevo

Članovi Cicibana i građani Mostara

Fotografije i spot kampanje su bili postavljeni na LED ekranima tržnih centara **Alte** i **BBI**-a gdje su se "vrtili" s velikom učestalošću više sedmica krajem marta i početkom aprila. **Cinema City** je također ustupio svoj reklamni prostor za prikazivanje video materijala kampanje sa fotografijama osvjetljenih objekata u Sarajevu, Mostaru i Jajcu. Kampanja je bila, kao i prethodnih godina, **odlično medijski pokrivena**- predstavnici i roditelji EDUS-a su u danima obilježavanja učestvovali u brojnim radio i TV emisijama, a objavljeno je i nekoliko članaka i intervjuja (Oslobođenje, Start, Dnevni list, klix.ba, radiosarajevo.ba, itd. prema listi dole navedenih linkova) .

PETKILOMETARSKA UTRKA POD MOTOM "TRČIM ZA NEKOG S AUTIZMOM"

U okviru oobilježavanja Svjetskog dana svjesnosti o autizmu, članovi Udrženja Marathon Sarajevo su u saradnji sa EDUS-om, 2. aprila na Vrelu Bosne organizovali "Plavi trening" , na kojem su se trkači, uz bodrenje porodica iz EDUS-

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

a, pripremali za 'Nobel Deksalgin 5 K Spring Run'. Petkilometarska utrka kroz centar grada održana je 23. aprila, pod motom "Trčim za nekoga sa autizmom". Na izvrsno organizovanoj trci učestvovalo nekoliko hiljada ljudi i cijeli događaj je bio odličan primjer saradnje različitih nevladinih organizacija na podizanju svijesti javnosti.

5km utrka "Trčim za nekog s autizmom"

8.2. PROMOTIVNI MATERIJALI

Povodom Svjetskog dana autizma, u 2017. napravljen je video:

- Video LIUB 2017 u BiH :
- www.youtube.com/watch?v=ETni1loEaAM

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

- https://www.youtube.com/watch?v=MQz-_TaKm5U
- <https://www.youtube.com/watch?v=nfGLkngEu0I>

Za digitalne displeje na shopping centrima Alta i BBI korišteni su i ranije napravljeni materijali (2014.):

- Jednominutni spot <https://www.youtube.com/watch?v=Tnvbzq2hpRE>

Štampani materijali i publikacije za širu javnost, koji su ujedno i promotivni materijali (od početka djelovanja):

- EDUS-ova info brošura i posteri na našem i engleskom jeziku (2011)
- Bilingualna brošura o projektnoj metodologiji CABAS (Nirvana Pištoljević, 2011)
- Brošura Rani razvoj: Indikatori, odstupanja i preporuke (Nirvana Pištoljević, 2012)
- Mapa razvojnog puta 0-5 godina (Autism Speaks, EDUS, 2013)
- Brošura „Glas žena koje su glas djece s poteškoćama u razvoju“ (Zlata Popov-Momčinović 2013)
- Deset stvari koje majka djeteta s autizmom želi svima da poruči (Sanela Lindsay, 2014)
- Pištoljević, N. (2015). *Rani razvoj djeteta: šta treba znati*. Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve
- Pištoljević, N. (2015). *Odstupanja u razvoju: šta treba znati*. Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve
- Slikovnica "Zaljubljeni vuk" (2015). Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Posljedni radni dan u 2017.

8.3. MEDIJSKA POKRIVENOST

Trend poboljšanja medijske pokrivenosti nastavio se i u 2017., u prvoj polovini godine zbog sad već prepoznate akcije "Light it up Blue" i Svjetskog dana autizma, a u drugoj polovini izvještaji su uglavnom bili vezani za kampanju Savjeta roditelja "Gdje je moja škola?".

Od printanih medija po broju članaka ističe se Oslobođenje, a od portala Klix, Radiosarajevo i Novo Vrijeme. Elektronski medij je značajno iskorišten za promociju, kroz **facebook grupu: EDUS- Edukacija za sve**, koja se pokazala izuzetno korisnom i dinamičnom. Sve nove informacije, članci video-zapis, fotografije i sl. objavljivane su redovno na ovoj stranici i ove godine je broj pratilaca stranice prešao **7 000!** Roditelji i stručnjaci EDUS-a učestvovali su i u brojnim TV prilozima vezanim za EDUS, autizam i te nastojanja ka poboljšanju sistemskog obrazovanja za djecu s poteškoćama.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Urban magazin, printano izdanje, maj 2017.

LINKOVI ZA MEDIJSKE IZVJEŠTAJE POVODOM 2. APRILA I AKCIJE LIGHT IT UP BLUE

<https://twitter.com/autismspeaks/status/849681800976678912>

<http://banjaluka.net/u-edus-ovoj-plavoj-akciji-za-svjesnost-o-autizmu-ucestvuje-i-banjaluka/>

<http://lolamagazin.com/2017/03/28/znate-li-zasto-ce-drugog-aprila-i-banjaluka-svijetliti-plavo/>

<http://www.radiosarajevo.ba/metromahala/teme/u-edus-ovoj-plavoj-akciji-za-za-svjesnost-o-autizmu-ucestvuje-i-banja-luka/258148>

<http://alta.ba/index.php/novosti/424-light-it-up-blue-2017>

<http://www.svezabebe.ba/beba/novosti/promo/2226-svjetski-dan-autizma-2017>

<http://business-magazine.ba/2017/03/31/u-edus-ovoj-plavoj-akciji-za-svjesnost-o-autizmu-ucestvuje-i-banja-luka/>

<http://euroexpress.ba/podrska-akciji-svetlo-za-autizam/>

<http://www.opcina-jajce.ba/aktuelnosti/vijestinove/2037-i-ove-godine-vodopad-plive-u-plavom.html>

<https://tntportal.ba/2017/04/01/cijela-bih-ce-se-plaviti-za-osobe-s-autizmom-da-li-ce-se-nadlezni-crveniti/>

<http://www.bljesak.info/rubrika/lifestyle/clanak/stari-most-u-plavoj-boji/192772>

<https://www.jabuka.tv/light-it-up-blue-stari-most-u-plavoj-boji/>

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

<http://prvi.tv/vijesti/bih/mostar-sarajevo-jajce-i-banja-luka-uz-osobe-s-autizmom/95915>

<https://www.hayat.ba/vijest.php?id=66398>

<http://www.vecernji.ba/stari-most-u-plavoj-boji-u-povodu-svjetskog-dana-svjesnosti-o-autizmu-1160478>

<http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/svjetlo-za-autizam-u-mostaru-stari-most-u-plavom/198039>

<http://www.dnevnik.ba/dogadaji/bih-sutra-u-plavoj-boji-za-svjesnost-o-autizmu>

<http://www.pogled.ba/clanak/veceras-ce-stari-most-bitи-u-plavom-tonu/112144>

<https://www.fokus.ba/vijesti/bih/stari-most-u-plavoj-boji-povodom-svjetskog-dana-svjesnosti-o-autizmu/682982/>

<http://bnn.ba/najnovije>

<http://www.starmo.ba/mostar2/item/64812-stari-most-veceras-u-plavim-tonovima.html>

<http://politika24.net/stari-most-u-plavoj-boji-u-povodu-svjetskog-dana-svjesnosti-o-autizmu/>

<http://www.ljepotaizdravlje.ba/lifestyle/kultura/solidarnost-s-osobama-s-autizmom-sarajevo-banjaluka-mostar-jajce-i-zenica-u-plavom>

<http://business-magazine.ba/2017/04/03/sinoc-su-u-plavom-zajednicki-svijetlili-sarajevo-banja-luka-mostar-jajce-i-zenica/>

<http://business-magazine.ba/2017/03/31/u-edus-ovoj-plavoj-akciji-za-svjesnost-o-autizmu-ucestvuje-i-banja-luka/>

<http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/vodopad-u-jajcu-u-plavoj-boji-povodom-svjetskog-dana-svjesnosti-o-autizmu/198033>

<http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/svjetlo-za-autizam-u-mostaru-stari-most-u-plavom/198039>

<http://poskok.info/wp/svjetski-dan-autizma-stari-most-u-plavoj-boji/>

<http://novovrijeme.ba/u-nedelju-uvecer-cijela-bih-ce-se-plaviti-za-osobe-s-autizmom-da-li-ce-se-nadlezni-crveniti/>

<http://vijesti.ba/clanak/354258/cijela-bih-ce-se-plaviti-za-osobe-s-autizmom-da-li-ce-se-nadlezni-crveniti>

<https://dnevnolist.northcapesoftware.com/svijetlili-smo-u-plavom-za-bolje-nas/>

<http://informativa.ba/2017/04/01/nekoliko-lokacija-u-bh-gradovima-sutra-u-plavoj-boji-za-svjesnost-o-autizmu>

<https://novovrijeme.ba/sinoc-su-u-plavom-zajednicki-svijetlili-sarajevo-banja-luka-mostar-jajce-i-zenica/>

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

<http://www.opcina-jajce.ba/aktuelnosti/vijestinove/2040-u-plavom-zajednicki-svjetlili-sarajevo-mostar-jajce-banja-luka-i-zenica.html>

<http://volimjajce.com/index.php/2017/04/03/u-plavom-zajednicki-svjetlili-sarajevo-mostar-jajce-banja-luka-i-zenica/>

<http://volimjajce.com/index.php/2017/03/29/u-nedjelju-i-vodopad-u-bojama-autizma-fotovideo/>

LINKOVI VEZANI ZA RAD SAVJETA RODITELJA U 2017.

- **Istinomjer**

- [Nijedan nivo vlasti ne brine o djeci sa poteškocama](#)
- [Briga o najmlađima bez podrške vlade](#)
- [Pomoć za programe namijenjene djeci sa poteškoćama u razvoju](#)
- [Djeca sa poteškoćama u razvoju napuštena od strane kantonalnih institucija](#)

- **Klix.ba**

- [Još jedna godina lavovske borbe roditelja autistične djece u BiH protiv tromog sistema](#)
- [Za djecu sa poteškoćama u razvoju u BKC-u Sarajevo održana manifestacija "Novogodišnja iskrica"](#)
- [Usvojena inicijativa za osnivanje javne ustanove "Naučni centar za podršku inkluziji"](#)
- [Skupština Kantona Sarajevo o Nacrtu budžeta KS za 2018. i prezentacija elaborata EDUS-a](#)
- [Roditelji djece s poteškoćama pitaju Skupštinu KS: Jesu li naša djeca manja od tačke dnevnog reda](#)
- [Zastupnici u parlamentu fbih glasali protiv amandmana za obrazovanje autisticne djece](#)
- [Roditelji djece s poteškoćama u razvoju odgovorili na pitanje gdje je moja škola](#)
- [Zamjenik šefa delegacije EU posjetio EDUS](#)
- [Djeci iz autističnog spektra nije osiguran vrtić ni osam dana prije početka školske godine](#)
- [Roditelji djece s poteškoćama u razvoju pisali ministru: Tražimo hitno osiguranje kapaciteta za rad](#)
- [Zakazan protestni roditeljski sastanak zato što djeca s poteškoćama u razvoju](#)

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

ne mogu u vrtić

- Roditelji očajni: Oko stotinu djece s poteškoćama u razvoju danas nisu krenula u vrtić
- Data saglasnost za upošljavanje 14 novih radnika u Zavodu Mjedenica

- **Oslobodenje**

- Borba roditelja iz EDUS-a se isplatila
- Roditelji djece sa poteškoćama odgovorili na pitanje: Gdje je moja škola?
- Zamjenik šefa delegacije EU u BiH posjetio EDUS
- Mališani iz EDUS-a ne mogu ni u vrtiće
- Na pomolu rješenje EDUS-ovog problema

- **Avaz**

- Roditelji djece sa poteškoćama u razvoju zahtijevaju pravo na obrazovanje
- Konaković, Skaka i Sinanoglu najavili konkretnu podršku radu EDUS-a. Pročitajte vi Konaković, Skaka i Sinanoglu najavili konkretnu podršku radu EDUS-a
- Ministar Elvir Kazazović najavio sistemsko rješenje: Djeca s poteškoćama u razvoju još nemaju gdje ići u vrtić

- **BHRT**

- BHR1: Prilog 21-09-2017
- BHR1: Odrastanje 07-09-2017
- BHT1: Dnevnik 2 02-09-2017

- **Aljazeera Balkans**

- Osiguranje samo za 'duševno zdravu djecu'
- Kontekst: Gdje je moja škola?
- Djeca s poteškoćama u razvoju ne mogu ni u vrtić
- Ministra nije briga 'gdje je moja škola'
- Za djecu s teškoćama u razvoju nema mjesta u vrtićima

- **Federalna televizija**

- Selimir Hadžić i Aida Hrnjić

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

- [Dnevnik 3 25-08-2017](#)
- [Oko 80 djece ostaje bez stručnog tretmana](#)
- [KS: Oko stotinu djece s poteškoćama u razvoju nemaju gdje u vrtić](#)
- **N1**
 - [Djeca s autizmom neće moći u vrtić?](#)
 - [Nedostatak kapaciteta za predškolsku djecu s poteškoćama](#)
- **Hayat**
 - [Gostovanje na Hayat TV, Emisija Dobar dan BiH, 10.10.2017](#)
- **PINK BH**
 - [U Pola pet 22.09.2017.](#)
- **Radio Sarajevo**
 - [Zamjenik šefa delegacije EU Sinno u posjeti EDUS-u](#)
 - [Radiosarajevo.ba \(preuzeto sa Istinomjera\)](#)
- **Diskriminacija.ba**
 - [Diskriminacija.ba 04.09.2017.](#)
 - [Sarajevo: Roditelji djece sa poteškoćama u razvoju zahtijevaju pravo na obrazovanje](#)
- **Ostalo**
 - [Radio Antena Sarajevo](#)
 - [RTV Vogošća 11.09.2017.](#)
 - [Dnevnik TV SA 08.09.2017.](#)
 - [TIP.ba 02.09.2017.](#)
 - [Mreža mira \(preuzeto sa diskriminacija.ba\)](#)
 - [Bhmagazin \(preuzeto sa Istinomjera\)](#)
 - [Radio Slobodna Evropa 26.01.2018.](#)
 - [Radio Slobodna Evropa 27.09.2017.](#)
 - [Global Voices 27.09.2017.](#)

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

Hoće li biti mjesto za svu djecu?

Odluka znači da je moguće vraćanje programa na stanje od prošle godine kada je u vrtiću bilo 115 djece.

PIŠTOLJEVIĆ • PETAK, 8. SEPTEMBAR 2017. GOD.

Redovno izvještavanje "Oslobođenja" o dešavanjima vezanim za nastavak EDUS programa

9. RAZVOJ EDUS-ovih KAPACITETA

9.1. RESTRUKTUIRANJE UDRUŽENJA

EDUS-ovi kapaciteti su u 2017. prije svega ojačani značajnim angažmanom roditelja kroz Savjet roditelja EDUS-a, te povećanjem broja osoba na koordinaciji novih projekata. Od jula 2017., nakon izvršene samoprocjene organizacionih kapaciteta na šta je EDUS bio obavezan potpisivanjem projektnog ugovora sa USAID-om, utvrđene su slabosti u organizacionoj strukturi, i napravljen plan za restrukturiranje u cilju jačanja. U tu svrhu izrađen je prijedlog novog statuta, sa jasnom podjelom između izvršne i upravljačke strukture udruženja, koja do tada statutom nije bila jasno razgraničena, kao što nije bilo ni jasno utvrđeno kako se postaje i prestaje biti članom Udruženja. Novim prijedlogom Statuta predviđeno je da, osim Skupštine, Udruženje ima i Upravni odbor, a da članstvo bude podijeljeno na redovne, pridružene i počasne članove. Usvajanje statuta je određeno za 2018. godinu.

9.2. ODBOR POČASNIH DIREKTORA

EDUS je već u prvoj godini postojanja ustanovio Odbor počasnih direktora koji se sastoji od profesora svjetskog ugleda, javnih i kulturnih djelatnika koji podržavaju rad EDUS-a, a koji za cilj ima da pomogne promociju EDUS-a na najvišem naučnom i kulturnom nivou.

U 2017. listi počasnih članova pridružena je Dunja Mijatović, koja je ranije obavljala dužnost Predstavnika OSCE-a za slobodu medija. Lista počasnih direktora u decembru 2017. je sljedeća:

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

- **R Douglas Greer**, profesor psihologije i obrazovanja, Teachers College, Columbia University,
- **Akademik Slobodan Loga**, Predsjednik Odbora za psihijatrijska i neurološka istraživanja, Odjeljenje medicinskih nauka Akademije nauka i umjetnosti BiH,
- **Dunja Mijatović**, kandidat (u 2018. izabrana) za Povjerenika za ljudska prava Vijeća Evrope
- **Dr. Katrin Nyman-Metcalf**, profesor Međunarodnog i komparativnog prava na Audentes International University u Tallinnu, Estonija.
- **Leonid Rozman**, terapeut, Šef „Tui Na“ centra za masažu, London, UK
- **Dženat Dreković**, fotograf, Sarajevo
- **Alma Haverić**, Washington D.C., USA

9.3. ADMINISTRATIVNO OSOBLJE I OBUKE KOJE SU PROŠLI

U 2017. godini ranije grupi administrativnog osoblja, pridružile su se još tri osobe: Selma Mameledžija, Azra Manso i Alma Grebić, a ranije zaposlen kao edukator, Eldin Džanko, postao je koordinator istraživačkog odjela, tako da je administrativno-tehnička podrška bila u sastavu:

- **Mirela Selmanović**- menadžer EDUS programa
- **Elmedina Grobović**- asistent menadžera i koordinator za projekat UNICEF-a
- **Selma Mameledžija**- koordinator USAID projekta
- **Azra Manso**, finansijski menadžer na USAID projektu.
- **Alma Grebić**, administrativno tehnička podrška u EDUS-u
- **Eldin Džanko**, kordinator istraživačkog odjela u EDUS-u
- **Ljiljana Četić**, sekretarica

UNDP je organizovao crowdfunding radionicu u Kairu, 26-28. aprila, na kojoj se za crowdfunding kampanje trenirala **Elmedina Grobović**. Također su **Mirela Selmanović** i **Ljiljana Četić** prošle nekoliko radionica koje su organizovali UNICEF i USAID za projektno i administrativno osoblje partnerskih organizacija.

9.4. VOLONTERSKI RAD

Dužnosti Izvršne direktorice i Generalnog sekretara i u 2017. volonterski su obavljale **Nirvana Pištoljević** i **Sanela Lindsay**. Nekoliko drugih roditelja se povremeno uključivalo u volonterski rad, koji ove godine nije bio samo vezan za akcije prikupljanja sredstava i organizaciju podrške, već i za legislativu sistema podrške djeci s poteškoćama te odnose s javnošću. U volonterskom radu naročito su se isticali **roditelji Savjeta roditelja** (imena u poglavljju o radu Savjeta)

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

EDUS je također uspio mobilizirati studente i nezaposlene stručnjake relevantnih profila za volonterski rad u projektnim učionicama, uz minimalnu naknadu za hranu i prevoz (350 KM mjesечно). Nakon tri mjeseca volonterskog rada, razmatrao bi se njihov doprinos i eventualno, ovisno o raspoloživim sredstvima, ponudio ugovor o djelu/ radu. Ovakav način zapošljavanja bio je ekonomski uslovjen, ali i opravdan-troškovi rada u učionicama su dovedeni na najnižu moguću mjeru kako bi se pokrio što veći broj djece sa raspoloživim donacijama.

9.5. PROSTOR I OPREMA

U 2017. nije bilo promjena prostora u odnosu na 2016. godinu, i dalje se radilo na dvije lokacije u toku radne sedmice (Mjedenica 34, Zavod Mjedenica i Terezije 48-III, O.Š. Vladislav Skarić), a tokom vikenda na dodatnoj lokaciji na Dobrinji, koju je EDUS zadržao za opservacije i dopunsku nastavu s djecom iz redovnih škola i vrtića. Nijedna od pomenutih lokacija nije potpuno adekvatna za djecu, bilo zbog položaja, veličine ili zbog prilagođenosti uzrastu. (tako je npr. predškolski program jedini u gradu lociran na 3.spratu, iako ga pohađaju djeca s poteškoćama).

EDUS još jednu godinu završio sa stalno rastućim brojem djece i bez jedinstvene i uslovne lokacije. Iako je već ranije pronađeno nekoliko donatora koji bi finansirali izgradnju i/ ili rekonstrukciju. Ove godine je najzad i takav objekat pronađen na Grbavici, kada je prostorije osnovne škole napustila O.Š. Isa-beg Isaković, u kojoj ima preko 1 500 m². Iako zgrada zahtijeva renoviranje predstavlja značajan potencijal i nadati se da će EDUS-u zaista biti omogućeno da radi. Bez obzira što je zgrada prazna više mjeseci, proces preuzimanja od strane J.U. Vladimir Nazor, s kojom EDUS treba da potpiše ugovor o saradnji, bio je dugotrajan i nije bio završen

Namještaj za prostor u O.Š. Vladislav Skarić donirali su u 2015. UNICEF i roditelji EDUS-a. Iako je za 2016. planirana sanacija i prilagođavanje mokrog čvora djeci predškolskog uzrasta, od ove ideje se odustalo nakon početka lobiranja za novu zgradu na Grbavici, kako bi se izbjegle neugodonosti sa upravom Osnovne škole, a s obzirom da se u ovom objektu planira samo privremeni smještaj.

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

10. PODRŠKA: DONATORI, PARTNERI I SPONZORI

10.1. DONATORI U 2017. GODINI

UNICEF, USAID/ PPMG, Vlada Švicarske, Australijska ambasada u Beču (sredstva pristigla u dec. 2016), Spydeberg Rotary Club Norveška,

DONACIJE IZ JAVNOG SEKTORA (KM)	
OPĆINA CENTAR SARAJEVO	15,000.00
FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA	6,570.00
MINISTARSTVO ZA RAD, SOC. POL. I IZBJ. KANTON SARAJEVO	5,000.00
OPĆINA NOVO SARAJEVO	3,695.00
GRAD SARAJEVO	1,500.00
OPĆINA STARI GRAD	11.400,00
MINISTARSTVO NAUKE I OBRAZOVANJA KANTONA SARAJEVO	1500,00
UKUPNO DONACIJE JAVNOG SEKTORA (KM)	44.665,00

DONACIJE PRIVATNOG SEKTORA (KM)	
BH TELECOM DD	3,000.00
DRUGA KUCA DOO	1,500.00
KONZUM DOO SARAJEVO	1,000.00
GENERAL ENGINEERING D.O.O.	1,000.00
GRANT TOURISM EVENTS	540.00
MOVEMENTS D.O.O. SARAJEVO	500.00
RESTORAN KAZAMAT DOO	500.00
INFO MEDIA GROUP DOO	500.00
SUNNYLAND DOO	400.00
AKADEMIJA 387 DOO	300.00
UBE STORE DOO	300.00
STROJAL D.O.O.	300.00
LANACO DOO	200.00
INVEL DOO	200.00
TOP ONE DOO	200.00
STROJAL D.O.O.	200.00
SOCIAL NET	112.25
ALARM AUTOMATIKA	100.00
EKUPON D.O.O.	100.00
MENPROM DOO	100.00
H.M.I. INZINJERING d.o.o.	200,00
ATLANT BIH	1000,00

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

PROTESTANTSKA CRKVA	3600,00
UKUPNO DONACIJE PRIVATNOG SEKTORA (KM)	15.852,25

LIČNE DONACIJE (KM)	
MILAN DAVIDOVIĆ	6,945.60
RASIM IBRAHIMOVIĆ	4,000.00
ISMAR ĆEREMIDA	1,300.00
EMA ČELIĆ	1,125.00
DINO KORJENIĆ	900.00
ALMIR ĆORIĆ	850.00
VEDRAN KRUNOSLAV PERSIĆ	800.00
ARMINA BOGILOVIĆ	695.00
BOROVAC CURL TAJMA	690.00
BELMA ALIJAGIĆ	650.00
MIRAN STAMBOL	640.00
OSTALE LIČNE DONACIJE	29,103.00
UKUPNO LIČNE DONACIJE (KM)	47,698.60

DONACIJE MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA	VALUTA	IZNOS
UNICEF BIH	KM	259.007,91
UNICEF PALESTINA	KM	215.700,54
USAID/PPMG	KM	91.209,30
SPYDEBERG ROTARY CLUB NORWAY	KM	6.602,49
UKUPNO OD MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA	KM	572.520,24

UKUPNO SREDSTAVA IZ IZVORA	UKUPNI IZNOS (KM)
MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE	572.520,24
LIČNE DONACIJE	47,698.60
SREDSTVA IZ JAVNOG SEKTORA	44.665,00
DONACIJE KOMPANIJA	15.852,25
UKUPNO SREDSTAVA U 2017.	680.736,29

EDUS- Godišnji izvještaj 2017.

10.2. ZVANIČNI PARTNERI I PREPORUKE

Zvanični partneri u 2017. godini su bili: J.U. „Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica“, Univerzitet u Parmi, UNICEF, Federalno ministarstvo zdravstva BiH, Pedijatrijska klinika KCUS-a, Bosanskohercegovačko-američka akademija nauka i umjetnosti (BHAAAS).

Pismene preporuke (od početka djelovanja Udruženja): Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo obrazovanja Kantona Sarajevo, Prosvjetno-pedagoški zavod, Pedijatrijska klinika KCUS-a, Dječiji odjel psihijatrijske klinike KCUS-a, Ambasada Australije u Beču, Peter Sorensen (Head of EU Delegation in BiH in 2014.), Gary Huffman (Head of NATO HQ 2012), Federalno ministarstvo zdravstva, UNICEF BiH.

10.3. SPONZORI u 2017.GODINI

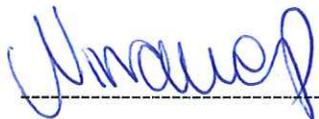
BBI, Alta, Cinema City, Agencija Mania, SunnyLand, Mercator, Druga kuća, Konzum

10.4 ZAHVALNICA ZA 2017. GODINU

Savjetu roditelja EDUS-a: Aida Laković-Hošo, Fatima Insanić-Jusufović, Senada Bajrović, Ferid Ajanović, Ines Cero, Aida Hrnjić, Elvir Česko, Zlatan Velić i Emir Vajzović, Admir Čeljo, zatim priateljima i partnerima: Amir Milić, Alma Branković-Haverić, Geeta Narayan, Peter Dufy, Selena Bajraktarević, Spydeberg Rotary Club, Harald Hiorth, Eivind Wium, Lars Odeby, Dunja Mijatović, Fabiola Casarini, Brendon Hammer, Nada Muster, Neira Dizdarević-Avdibegović, Segmedina Srna, Marija Fekete-Sullivan, Elma Hodžić i Historijski muzej BiH, osoblje Vijećnice, Belma Šarančić- Nahodović i studenti Muzičke akademije, Robert i Sandrina Jurjevich. Hvala još jednom svim gore navedenim ovogodišnjim donatorima, partnerima i sponzorima!

Sarajevo, februar 2017.

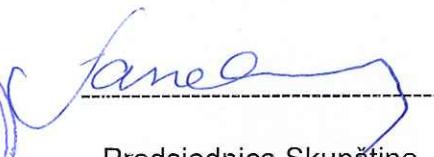
Izvještaj ovjerila: Nirvana Pištoljević, Izvršna direktorica, EDUS-Edukacija za sve

Izvršna Direktorica

Nirvana Pištoljević

Predsjednica Skupštine

Sanela Lindsay